اسان جي عشق جون ڳالهيون

(شاعري)

غلام عباس پنيرو

اسان جي عشق جون ڳالهيون

ڪتابن ۾ لکيون وينديون
اسان جي عشق جون ڳالهيون

اسان جي عشق جون ڳالهيون
(شاعري)

غلام عباس پنيرو

پوپٽ پبلشنگ هائوس
سنڌ ٻالڪ سنگت، خيرپور ميرس
2009

POPAT BOOK NO. 12

اسان جي عشق جون ڳالهيون
(شاعري)
شاعر: غلام عباس ڀنڀرو
ڇاپو پهريون: ٢٠٠٩
تعداد: هڪ هزار
ڪمپوزنگ: فهيم احمد منگي
ڇپائيندڙ: پوپٽ پبلشنگ هائوس
سنڌ ٻالڪ سنگت خيرپور
ڇپيندڙ: پوپٽ پرنٽنگ پريس،
مال روڊ خيرپور ميرس
قيمت: هڪ سؤ روپيه
پاران ايم ايڇ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.

ASA'N JE ISHQ JOO'N GALHYU'N
(Poetry)
Poet: Ghulam Abbas Bhanbhro
First Edition: 2009
Quantity: 1000 copies
Composing: Faheem Ahmed Mangi
Published by: Popat Publishing House
Sindh Balak Sangat, Khairpur Mir's
Printed by: Popat Printng Press
Mall Road Khairpur Mir's
Phone: 0243-552913

Price Rs. 100/-

Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

سنئاءُ

- پبلشر نوٽ: قربان منگي 06
- ٿورا نہ ٿورا : غلام عباس پنيرو 07
- مهاڳ : ڊاڪٽر نواز علي شوق 08
- عباس، جنهن وٽ زندگي فن آهي
  ۽ فن زندگي آهي : برڪت بلوچ 16
- غلام عباس پنيري جي شخصيت ۽ شاعري : حزب الله آءِ سومرو 21
- هن صديءَ جو منفرد شاعر : امجد دراني 35
- تصوف جو پارکو، غلام عباس پنيرو : علي جاگيرائي 37
- **وايون ۽ ڪافيون** 41
- **غزل** 143
- **نظم** 181

پبلشر نوٽ

پوپٽ پبلشنگ هائوس پنهنجي پڙهندڙن لاءِ معياري ڪتاب ڇپرائڻ جي وچن ڪي پاڙيندي مسلسل سُٺا ۽ سهڻا ڪتاب اوهان جي هٿن تائين پهچائڻ جي ڪوشش ۾ رڌل آهي. هلندڙ سال 2009ع انهيءَ حوالي سان اسان لاءِ ڏاڍو متحرڪ سال ثابت ٿيو آهي، جو هن سال اسان جي اداري ڪوڙ سارا ڪتاب شايع ڪيا آهن.

غلام عباس پنيرو هونئن ته صحافت جو ناميارو نانءُ آهي پر هُو بنيادي طرح شاعر پڻ آهي. سندس تمام گهڻي شاعري اڻ ڇپيل حالت ۾ پئي هئي جنهن کي ڪتابي صورت ڏيئي ”اسان جي عشق جون ڳالهيون“ جي عنوان سان اوهان جي مطالعي جي ميز تائين پهچائي رهيا آهيون. اميد ته اوهان کي اسان جي هيءَ محنت پسند ايندي ۽ اميد اها به ته اوهان جو ۽ اسان جو ساٿ ائين ئي جاري رهندو.

قربان منگي
چيئرمين
پوپٽ پبلشنگ هائوس
سنڌ ٻالڪ سنگت خيرپور ميرس.

ٿورا نہ ٿورا

مان ٿورائتو آهيان سنڌ جي ڏاهي ۽ پنهنجي سوٽ محترم سائين عطا محمد پنيري صاحب جو جنهن منهنجي شاعريءَ کي وڏي غور سان پڙهيو ۽ رهنمائي ڪئي. مان شڪر گذار آهيان محترم ڊاڪٽر نواز علي شوق، علامہ حزب الله - آءِ - سومري، پروفيسر برڪت بلوچ، امجد دراني ۽ علي جاگيراڻيءَ جو، جن منهنجي شاعري تي ٻہ اکر لکيا.

مان ٿورائتو آهيان عبدالحفيظ پيتي نل واري جو جنهن منهنجي ٽڙيل پکڙيل شاعري کي اُتاري گڏ ڪيو.

مان وڏيڪ ٿورائتو آهيان محترم قربان منگيءَ جو جنهن منهنجي شاعري جو ڪتاب ڇپائي پڌرو ڪيو.

غلام عباس پنيرو
ميرواه ڪينال ويو
خيرپور ميرس.
0243-551985
0300-3116062

مهاڳ

غلام عباس ينيري جي شاعريءَ ۾ ڪيتريون ئي خوبيون نظر اچن ٿيون. جن مان ڪي خاص هي آهن.

١. سندس سموري شاعريءَ ۾ مقامي ماحول نظر اچي ٿو.

٢. هن پنهنجي واين ۾ نوان تجربا ڪيا آهن.

٣. سندس شاعريءَ جو مک موضوع عشق آهي. ان اهم موضوع سندس شاعريءَ کي خوبصورت بڻايو آهي.

۴. سندس شاعريءَ جو ڪجهه حصو مزاحمتي شاعريءَ سان تعلق رکي ٿو.

۵. سندس ڪلام ۾ سلاست ۽ رواني آهي.

٦. سندس ڪلام ۾ موسيقيت آهي، تنهن ڪري اهو آسانيءَ سان ڳائي سگهجي ٿو.

هن جي شاعريءَ ۾ وايون ۽ غزل شامل آهن. مونکي سندس غزلن کان وايون وڌيڪ پسند آهن، تنهن ڪري ان حصي بابت پنهنجي راءِ جو تمام مختصر نموني اظهار ڪيو اٿم. هُو عشق وارن جو احوال هن ريت ٻڌائي ٿو:

جنت دوزخ جو ڪو يار،
عشق وارن کي فڪر نہ آ
حورن ۽ غلمانن جو،
حاڪم جي فرمانن جو
ڳڻتي ڳاراٽي ڪنهن ڳار
عشق وارن کي فڪر نہ آ

يار ”عباسڻ“ ڪوڙ نہ ڪچ
عاشق آهن سارو سچ
نينهن وارا هن سڀ نروار
عشق وارن کي فڪر نہ آ

هو عشق جو درياهہ آهي، تنهن ڪري چوي ٿو:

اسان جو ڪچ نہ تون پاڻي
اسان هون عشق جا درياءَ
اسان موکي، اسان ساقي
اسان جو عشق آفاقي
نہ رهندا فاصلا هاڻي
اسان هون عشق جا درياءَ

هڪ ٻي وائي ۾ فرمائي ٿو:

اسان جو غشق لافاني
اسان وٽ حُب هيڪاندي
اسان جا عرش تي ديرا.

عشق جي منزل ۽ عشق جي ڳالهہ اڳي آهي اهوئي

سبب آهي جو يار عباسڻ چوي ٿو:

عاشق ڪونہ مڃيندا هار
عشق جي ڳالهہ اڳي اڳي
ڪُن ڦيڪُون ڪان اڳ هياسون
عشق ڳجهو آ ڪو اسرار
عشق جي ڳالهہ اڳي اڳي.

عشق سان مون هن لائون لڏيون
سر جو سانگو لاهي يار
عشق جي ڳالهه اڳي اڳي.

عاشقن جي اها سڄاڻ آهي تہ انهن جي دل جي تار الله پاڪ سان مليل هوندي آهي. يار عباسڻ چوي ٿو:

دل جي تار ملائن ٿا
عاشق روز الله سان
سمنڊ جيڏي سڪ عباسڻ
واين ۾ ورجائن ٿا.

عشق جو پنڌ سولو نہ آهي، اهو ڏاڍو ڏکيو پنڌ آهي ان سفر ۾ سر جو سانگو لاهڻو پوي ٿو، چوي ٿو:

سر جو سانگو لاهي هل
عشق جو پنڌ اٽانگو آ
باهيون ٻاري ٻرهہ اندر
سوريندو هل ٻارڻ ٻل

عشق جي هڪ هيءَ بہ تصوير ڏسو:

عشق جون راڙيون راڳي رڙڪا
ٻيلي ۾ جڻ باهيون پڙڪا
عشق چڏيا هن ٻارڻ ٻاري
عشق جا رستا رند اٽانگا
پانڌيئڙن جا پنڌ اٽانگا
ڏونگر صحرا سڀ اُڪاري
چڙهيا آهيون چوٽ نظاري

سندس ڪن واين ۾ تصوف جو رنگ نمايان نظر اچي ٿو يار عباسڻ پنهنجي هڪ وائي ۾ چوي ٿو:

پنهنجو پاڻ وڃائي،
رب لنڌو مون ڳولي
جوڳي ٿي ڳنرناري
در در ٻين وڃائي
رب لڌو مون ڳولي.

هُو ملان ۽ قاضي کي سهڻي صلاح ڏئي ٿو ته "فقيرن سان نه ڦٽايو" ڇو ته فقيرن جي منزل مٿاهين آهي، فقير الله جا پيارا ٻانهنا آهن.

فقيرن سان ڦٽائڻ ڇڏ
فقيرن جي مٿي منزل
فقيرن سان خدا راضي،
نه جهيڙو ڪر ملان قاضي
نه فتويٰ ڏي نه ڦاهي اڏ
فقيري فيض آ قدرت
فقيرئ نياز ۽ نوڙت
فقيرن سان اچي دل گڏ
فقيرئ عشق جا نعرا
ٿيا هر جاءِ سوپارا
سيئي سناتي "عباسڻ" سڌ.

محبوب جي سونهن جو چرچو هر هنڌ آهي. اها ڳالهه عباسڻ تمام سهڻي نموني پيش ڪئي آهي. هُو چوي ٿو:

چوڏس چوڏس چارن ۾
سورج چنڊ ستارن ۾
تنهنجي سونهن جو چرچو آ.
دريائن ۽ پيٽن ۾
چانڊوڪين ۽ چيٽن ۾
بلبل باغ بهارن ۾
تنهنجي سونهن جو چرچو آ
يار "عباسڻ" پارن ۾
ديدن ۾ ديدارن ۾
کوهن کونج قطارن ۾
تنهنجي سونهن جو چرچو آ.
محبوب جي ياد وارو مضمون ڪهڙي نه سهڻي انداز پر
آندو اٿس:
دل تان ڪونه لهين ٿو يار
تسبيح وانگر توکي پڙهان ٿو
تنهنجي اچڻ سان عيدون ايندِيون
ايندو مون وٽ چڻ تہ بهار.
محترم غلام عباس پنيري جي شاعريءَ ۾ ٿر جو ذڪر گهڻن
هنڌن تي نظر اچي ٿو. ٿر جا منظر هن سهڻي نموني پيش ڪيا
آهن. ڪجهہ مثال پيش ڪجن ٿا:
ٿر ٿر ڏٿڙا مينهڙا،
جڏهين وسندا يار،
تڏهين ملنداسون

روهيڙي جا گل رتا
ٽيندا مينگهه ملهار
تڏهين ملنداسون
ڪائر پائر جوءِ ۾
ڪنوٽين جا ڪجڪار
تڏهين ملنداسون
ملندو مارن آچپو
ڪڙندا ڪٽٽهار
تڏهين ملنداسون.

بي هڪ وائي ۾ چوي ٿو:

ٿر ۾ ٿاڌل ٿي وو يار
منهنجا پرين تون موٽي آ
ڪِنوٽين ڪِجڪا پورب جا
اوڪون موڪون لاٿون لار
منهنجا پرين تون موٽي آ.

محبوب جي ياد، اوسيئڙي ۽ انتظار وارا مضمون هر شاعر جي شاعريءَ ۾ نظر ايندا. پر اسان جي يار عباسڻ جو پنهنجو هڪ انداز آهي: ان ۾ سلامت رواني ۽ بي ساختگي آهي: چوي ٿو:

توکي ياد ڪري وو يار
اکڙيون پرجي آيون
نيڻن ننڊ ڦِٽي وئي آهي
نير وهن ٿا چڙ نينسار

تو بن جيءَ جهري پنيو آ.
آهي عباسڻ کو نہ قرار
اڪنڙيون پرجي آيون.
يار عباسڻ جي ڪلام ۾ ٺيٺ سنڌي لفظ عام جام نظر ايندا. مثال طور هڪ وائي جا ڪجهہ شعر پيش ڪجن ٿا. ان ۾ ٺيٺ سنڌي قافيا آندا ويا آهن. پر ان سان گڏ رواني بہ ڏاڍي اثرائتي آهي.

تنهنجي آهي تُوڻ، سُور اسا وٽ سگهرا آيا
پنهنجا پُور پنارڪون،
ڳٽيتن جي آ ڳُوڻ،
سور اسان وٽ سگهرا آيا
اوڪا پند عشق جا،
جڻ ڪا ڏرتي ڏُوڻ
سُور اسان وٽ سگهرا آيا.

غلام عباس ينيرو هڪ قوم پرست شاعر آهي سنڌ سان ڪيس بي پناهہ محبت آهي. سنڌجا ڏک سُور ڪيس ستائن ٿا تہ بي اختيار جوي ٿو:

سنڌڙي تنهنجا سُور
ڪِهڙا ڪهڙا مان لکان
پيٽ سنڌوءَ مان ريت اڏامي
ناهہ وٽن ۾ بُورا!
ڏرتي تي هن ڏاڙيلن جا

ڪيڏا قهر ڪلورا!

هڪ وائي ۾ سنڌڙي سان پنهنجي عشق جو اظهار هن ريت ڪري ٿو:

سنڌڙي تنهنجا گيت
ڳائيندو مان جنت ويندس
ونءِ تنءِ تنهنجا ٻنيون ٻارا
منهنجا آهن ميت
نيٺ ته ٿيندي سوڀ عباسڻ
جاڏي ڪاڏي جيت

ڊاڪٽر نواز علي شوق
ڪراچي

عباس: جنهن وٽ زندگي فن آهي ۽ فن زندگي آهي

شاعري هجي يا ادب جي ڪابہ ٻي صنف، اها بنيادي طور تي فنونِ لطيفہ (وٺنڊڙ فن) ڪلارسَ هوندي آهي. هر ماڻهو ۾ سونهن سان پيار، جو جذبو رکيو ويو آهي ڪي ماڻهو صرف سونهن کي پسند ڪندا آهن، ٻيا ماڻهو نہ رڳو سونهن کي پسند ڪندا آهن پر اُن سان گڏ پسند ڪيل سونهن جي منظر کي لفظن جو ويس پهرائڻ جي بہ فطري سگهہ رکندا آهن. پوئين قسم جا ماڻهو فنڪار، شاعر ڪهاڻيڪار وغيره هوندا آهن.

انسان ڏاڍو ڀاڳ وارو آهي جو ڪيس جانور کان مختلف رکيو ويو آهي (ڪجهہ جبلتون جانور ۽ ماڻهو ۾ ساڳيون بہ آهن) اهم خصوصيتون جيڪي آدمي کي جانور کان ممتاز بنائن ٿيون، اُهي آهن: عقل ۾ تخليق جي جبلت. خاص جذبو عشق جڏهن عقل ۽ تخليق سان ملي ٿو تڏهن شاعري جنم وٺي ٿي.

شاعريءَ جي حوالي سان اسان جو شاعر غلام عباس پنهنجو ڪنهن تعارف جو محتاج ڪونهي. هو ٧٠ جي ڏهاڪي کان لڳاتار زندگي کي پوڄي پيو ۽ ماڻي پيو. غمن ۽ خوشين جي موسمن جيڪي اثر مٿس ڇڏيا آهن، انهن کي لڳاتار لفظن کان برش جو ڪم وٺي پنهنجي ڪئنواس تي چٽيندو رهيو آهي.

عباس عشق جو ماڻهو آهي. هن وٽ فرضي يا رسمي

عشق ڪونهي. هُو جڏهن پرين سان پيار ڪري ٿو ته رومانوي آهي جڏهن ڌرتي وارن ۽ سندن مسئلن سان پيار ڪري ٿو ته انقلابي آهي. سندس تخليق جو محرڪ سُور به آهن.

عظيم نقاد ٽي.ايس ايليٽ جو قول آهي ته "عظيم شاعري پيڙائن ۽ سورن جي دور ۾ پيدا ٿي آهي." اسان جي سنڌي سماج ۾ به بندشون عام آهن: ڪنهن عورت، محبوبه سان برملا پيار جي اظهار تي بندش، ٻيو حڪومت ۽ سياست تي تنقيد تي بندش. اسان جي شاعرن هر دور ۾ ٻنهي بندشن کي ڪڏهن سڌي اظهار ذريعي، ڪنهن اڻسڌي اظهار ذريعي پئي ٽوڙيو آهي. عشق تي بندش جي حوالي سان شاعر شڪايتي لهجي ۾ چئي ٿو:

عشق جي اظهار تي بندش نه هڻ
سونهن جي سنسار تي بندش نه هڻ
ڏي ڇڏي هو واس ٿورو پل ڏسن
پوپٽن جي پيار تي بندش نه هڻ.

سونهن ۽ سچ بہ آفاقي قدر آهن انهن جو سڌريل سماج ۾ هئڻ ضروري آهي. "پوپٽ"، شاعر، فنڪار، انقلابي ۽ عاشق جي علامت آهي جيڪو هر دور ۾ سونهن، سرهاڻ ۽ سچ جو چاهيندڙ ۽ ڳولائو هوندو آهي. شاعر هن شعر ذريعي پوپٽ جي علامت کي نهايت موثر انداز ۾ پيش ڪيو آهي.

عباس وٽ باقاعده علامتي شعور جي پختگي آهي. شاهه ڪريم جي هي مصرع علامت سازي لاءِ اهم گر ٿي سگهي ٿي: "مُٺ پڪوڙيائي پلي، اُپٽي ته واءُ، جي کلي وڃي

ٻالهڙي تہ ڇڏي وڃي ساءُ."

يعني: مُٺ پڪوڙيل يا بند ڇڱي آهي. جيڪڏهن کُلي وئي تہ ان مان واءُ نڪري ويندو. کليل ڳالهہ ۾ ساءُ يا مزو نہ هوندو آهي حقيقت ۾ شاعري جي اظهار وقت جيڪڏهن بند ڳالهہ کي آهستہ آهستہ disclose ڪبو تہ اهو اظهار وڻندڙ لڳندو.

فن اڪثر ڪري نفيءَ جي نفي جي اصول تي تخليق ٿيندو آهي. عشق جو اظهار هجي، يا جمهوري قدرن جو اظهار ٻئي مثبت عمل آهن. ٻنهي جي نفي نقصانڪار ٿيندي آهي عشق جي نفي نفرت ۽ جمهوريت جي نفي آمريت آهي.

شاعر انقلابيءَ کي ٻن نفين، عشق جي نفي ۽ جمهوريت جي نفي کان انڪار ڪرڻو آهي، اهو عمل آهي فني ۽ سياسي نفيءَ جي نفي جو.

فني نفيءَ جي نفي ذريعي شاعر غير فطري خدشن کي تسليم نہ ٿو ڪري پر بندشن سان ٽڪراءُ ذريعي پنهنجو فن تخليق ڪري ٿو. عباس جي شاعري جو اهم محرڪ حادثا، واقعا بہ آهن.

شاعر حادثاتي طور تي پيدا نہ ٿيندا آهن نہ وري ڪنهن نقاد جي مهرباني سان شاعر تي پوندا آهن. در اصل شاعر (Bybirth) ڄمندي ئي شاعرانہ مزاج يا طبعيت سان پيدا ٿيندا آهن. اڳتي هلي عشق يا انقلاب جي ڇڻنگ کان متاثر ٿيندا آهن. ڪنهن واقعي يا حادثي سان واسطي پوڻ سان پيڙ ٻري پوندو آهي. اها آهي هر تخليقڪار جي تخليق جي ڪهاڻي.

عباس جي تازو ٿيل شاعري جو محرڪ محترمہ بي نظير ڀٽو صاحبہ جي شهادت وارو دل ڏاريندڙ واقعو بہ آهي.

شام جي پوئين پهر
خون ٿيو ڪيڏو قهر
هت وري پورو ٿيو
دور ٻئي جو ڪو سفر

اڳتي چوي ٿو:

قوم جي ويساهہ کي گولي لڳي
روڊ رستي راهہ کي گولي لڳي

عظيم فرد چاهي اهي ادبي حيثيت جا هجن يا سياسي حيثيت جا انهن جو قتل انفرادي نقصان نہ پر اجتماعي نقصان هوندو آهي. محترمہ بينظير جي قتل ۾ اجتماعي ڏک سمايل جنهن کي عباس ٻنيري پنهنجي احساس جو ويس ڍڪرايو آهي.

سياسي شخصيتن جو موت هجي، يا ادبي شخصيتن جو موت ٻنهي نوعيتن جا موت قومي نقصان، سانحا هوندا آهن. ادب هجي يا سياست ٻئي تصور، عنوان ڪلچر جا موضوع آهن. ٻئي سماج جا ٿنڀا يا پلر آهن. ادب ذريعي سياست ۽ سياست ذريعي ادب جو فروغ ٿيندو آهي.

عباس جي ادبي شعور ۾ سياسي شعور بہ شامل آهي. عباس محترمہ جي شهادت کان علاوه هر ادبي، سياسي، سماجي ڏاهي جي موت تي ڳوڙها ڳاڙيندي نظر اچي ٿو.

پڪي جي اُڏاڻا تہ باقي ڇا رهندو

ڏيئا سڀ اڇهاٽا تہ باقي ڇا رهندو
پکين جو اڏامڻ ۽ ڏيئن جو اجهامڻ روز ڏاهن، پيارن، مئڙن ماڻهن جي وڇوڙي،موت ڏانهن اشارو ڪندڙ علامتون آهن. قومن لاءِ سوچ ۽ ڏاهپ جو ڏڪار خراب سوڻ هوندو آهي. عباس ڀنڀري جو ايمان آهي تہ ڏاها، شاعر، سياستدان، طبعي موت مرندا تہ آهن پر تاريخي لحاظ کان زنده رهندا آهن.

ٻارڻ جي ٻاري ويا هليا
جي موت ماري ويا هليا

نفيءَ جي نفي جي فطري قانون مطابق جيڪي شخص موت کي شڪست ڏئي ٿا وڃن اهي سدائين زنده هوندا آهن. "ٻارڻ" يعني آڳ زندگي جي علامت آهي، روشني ۽ انقلاب جي علامت آهي تخليق جي علامت آهي. جيستائين ڪائنات ۾ تخليق جو عمل جاري آهي تيستائين زندگي ئي زندگي آهي. موت ڪٿي بہ ڪونهي.

مختصر لفظن ۾ عباس وٽ زندگي فن آهي ۽ فن زندگي آهي.

برڪت بلوچ

خيرپور ميرس

غلام عباس پنيري جي شخصيت ۽ شاعري

غلام عباس پنيرو جيئن جسماني طرح قدآور آهي ائين ئي شخصيت ۽ شاعريءَ جي حوالي کان بہ قدآور ثابت ٿيو آهي. سندس شخصيت ۾ سنجيدگي، انقلابيت، غريب ۽ علم ادب پروري، مهمانوازي ۽ اهي سڀ وصفون موجود آهن جيڪي ڪنهن شخصيت کي عظيم بڻائينديون آهن مون کي سندن ۾ هي ڳالهيون نظر آيون ۽ سندن هي ڪارناما آهن.

١. انقلابيت: غلام عباس پنيرو نعري بازيءَ بجاءِ سنڌ ۾ حقيقي انقلاب چاهي ٿو هو سياست، صحافت، فن، ادب، مذهب، تصوف ۽ اين جي اوز ۾ بہ اهي انقلابي رجحان چاهي ٿو جنهن سان سنڌ ۾ بهتري اچي، سنڌ، سنڌي ٻولي ۽ سنڌي ماڻهو ترقي ڪري.

٢. تصوف سان وابستگي: غلام عباس پنيرو موجود دور ۾ اهو پهريون ماڻهو آهي جنهن صوفياڻن ڪلامن ۾ سنڌ جي حقن جي ڳالهہ ڪئي آهي ۽ صوفياڻا ڪلام ڳائيندڙن کي اهڙا ڪلام ڏنا جن ۾ سنڌ جي ماڻهن جي مسئلن ۽ حقن جي ڳالهہ آهي.

٣. فن جي خدمت: غلام عباس پنيرو صوفياڻن ۽ انقلابي ڪلامن ڳائيندڙن جي طاقت آهر سهائتا ڪندو رهيو آهي ۽ اهڙا نوان فنڪار بہ سندن همت افزائي ۽ رهنمائي ۾ بہ اڀري آيا آهن ان لاءِ هو سنڌ صوفي فورم جي پليٽ فارم تان درگاهن ۽ ٻين جاين تي صوفياڻن ڪلامن جون محفلون

رچائيندو رهيو آهي.

۴. صحافتي سرپرستي: غلام عباس پنيري سنڌ جي صحافت ۾ نوان لاڙا ڏنا. هن خيرپور ضلعي ۽ آسپاس جي صحافين جي فني تربيت ۽ سرپرستي ڪئي آهي. خيرپور جا تقريبن سڀ صحافي سندس جا سڌيءَ طرح يا اڻ سڌيءَ طرح شاگرد رهيا آهن ۽ سندس فيض مان حصو وٺي چڪا آهن ان ڪري کيس "صحافت جي يونيورسٽي" چيو ويندو آهي.

۵. ادبي سرپرستي: غلام عباس پنيري سنڌي ادبي سنگت کي مضبوط ڪرڻ لاءِ وڏو ڪم ڪيو جڏهن مارشلائي دور هو ۽ ۱۹۷۰ع کان ۱۹۸۳ع تائين سنگت جون چونڊون نه ٿيون هيون جڻ ته سنڌي ادبي سنگت مري چڪي هئي. اهڙي دور ۾ غلام عباس پنيري، انور پيرزادي ۽ خادم سنڌيءَ جي ڪوشش سان سنڌي ادبي سنگت جون چونڊون ٿيون جنهن ۾ تاج جويو پئنل ڪامياب ٿي ويو، غلام عباس پنيرو سنڌي ادبي سنگت سان گڏ سنڌ ٻالڪ سنگت، سنگت دوست فورم، علم دوست ادبي سنگت سنڌ ۽ ٻين ادبي سماجي ۽ صحافتي تنظيمن جي به سرپرستي ڪندو رهيو آهي. سندس سرپرستي هيٺ ڪيترا ڪتابي سلسلا (رسالا) نڪرندا رهيا آهن جن ۾ نئون سج پبليڪيشن، آزاد پبليڪيشن، حق موجود پبليڪيشن، ناز پبليڪيشن، نئون سج پبليڪيشن، ويساهه پبليڪيشن اروڙ پبليڪيشن، شعور پبليڪيشن، هاڪ پبليڪيشن، سڌ پبليڪيشن،فتح پبليڪيشن، موهه پبليڪيشن وغيره شامل آهن جن عوامي سطح تي ادبي رجحان پيدا ڪرڻ

۾ اهم ڪردار ادا ڪيو آهي.

٦. سماجي خدمتون: غلام عباس پنيرو سماجي بهتري آڻڻ لاءِ پاڻ پتوڙيندو رهيو آهي. جنهن ڪري ڪيس خيرپور ۾ ڊسٽرڪٽ پبلڪ سيفٽي ڪميشن جو چيئرمن بڻايو ويو جتي غلام عباس پنيري پارٽي امتياز کان بالاتر ٿي ماڻهن جي داد رسي ڪئي ۽ هزارين ماڻهن کي پوليس جي زيادتين کان نجات ڏياري اهوئي سبب آهي تہ سڀن پارٽين وارا ماڻهو ڪائنس راضي رهيا.

٧. علم پروري ۽ مهمانوازي: غلام عباس پنيري بابت اها شاهدي هرڪو ڏيندو تہ هو غريب شاگردن جو مددگار رهيو آهي پر سندس اوطاق تي ٻين مهمانن کان سواءِ غريب ۽ پري جا شاگرد پڙهائيءَ دوران يا امتحانن دوران رهندا آهن.

٨. شاعري: غلام عباس پنيرو هڪ سنو شاعر بہ آهي. پنيرو صاحب شاعريءَ ۾ خالي لفظ ۽ خيال نٿو جوڙي پر هو وزن بحر جو بہ خاص خيال رکندو آهي جنهن کان ڪيترا شاعر پڇندا آهن پنيرو صاحب وزن بحر سان گڏ موسيقيءَ جي ردم تي بہ شاعري کيٰ پرکيندو آهي. سندس شاعري ۾ سچ سان پيار، ظلم کان نفرت ۽ غلط حالتن کي تبديل ڪرڻ جو درد آهي.

(الف) انقلابي شاعري:- غلام عباس پنيري جي شاعري کي پڙهي ڏسجي ٿو تہ هو انقلابي ۽ مزاحمتي شاعر آهي. غلام عباس پنيرو هڪ نقاد شاعر آهي هو سست ماڻهن تي هن طرح تنقيد ڪري ٿو:

موڳو جنهن جو من
کهڙو لاڳ لهي
سُوا مينهن چڏي
وينو ڏاند ڏُهي.

ضمير تي سودو ڪري ٿڏي چانوَ ۾ ويهندڙن تي غلام عباس پنيرو هن طرح تنقيد ڪري ٿو

ڇائي ڇائي ڇانوَ
ساري ڌرتي ڏوڙ
سڪي پاڪي بي ضمير
پنهنجي ڏاڙهي ڪوڙ.

انقلابيت ۽ تنقيد سبب سندس شاعري مزاحمتي ٿي پئي آهي، اهوئي سبب آهي جو ڪيس مزاحمتي شاعر چئجي تہ ڪو وڌاءُ نہ ٿيندو.

(ب) شاعري ۾ اعليٰ پيغام:- اڄ ڪلهہ سنڌي شاعرن جي اڪثريت چنري ۽ ڇاتيءَ جي ڇلڪن تي شاعري لکي رهي آهي جنهن ڪري سنڌن شاعري چنري ۽ ڇاتيءَ کان اڳتي وڌئي ئي نٿي. اهوئي سبب آهي جو ان ۾ ڪا پرواز نہ آهي ۽ پٽائيءَ وارو اهو وکر نہ آهي جيڪو پئي پراڻو نٿو ٿئي. غلام عباس پنيري نہ فقط سماجي، انقلابي شاعريءَ ۾ اعليٰ پيغام ڏنو آهي پر عشق ۽ رومانس واريءَ شاعري ۾ بہ قدرن کي نہ لتاڙيو آهي، ڇڙواڳيءَ ۽ فحاشي اختيار نہ ڪئي اتس پر اهڙي شاعريءَ ۾ بہ مهذب ٻولي (اشارن ۽ ڪناين واري) استعمال ڪئي اٿس جنهن ڪري سندس شاعري بلند پروازي

رکي ٿي ۽ اهو وکر ٿي پئي آهي جيکا پئي پراڻي ٿئي ٿي.

(ج) پڻائيءَ جي ٻوليءَ جي حفاظت: شاعر ٻوليءَ جا محافظ هوندا آهن هو پنهنجي شاعريءَ ۾ ٻوليءَ جا اهي لفظ جيڪي استعمال کان وسرندا رهن ٿا تن کي اهڙيءَ طرح استعمال ڪن ٿا جو اهي معنيٰ سميت محفوظ ۽ لائق استعمال ٿي پون ٿا، ائين سمجهو تہ شاعر ٻولي جي وسرجندڙ ۽ ختم ٿيندڙ لفظن جي عمر وڌائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪري سگهن ٿا پر اهڙا شاعر گهٽا نہ هوندا آهن موجوده دور ۾ اهڙن شاعرن ۾ هڪ اهم نالو غلام عباس پنيري جو بہ آهي غلام عباس پنيري جي شاعري ۾ ڀراڙيءَ جا لفظ ۽ تشبيهون اهڙي تہ انداز ۾ بيان ٿيل آهن جو ماڻهو اهو چوڻ تي مجبور ٿي وڃي ٿو تہ شاهہ پڻائي جي ٻوليءَ جو هن وقت محافظ غلام عباس پنيرو آهي، سندس شاعريءَ ۾ اڪثر طرح اهي ڀراڙيءَ جا لفظ ۽ تشبيهون اهڙيءَ طرح ڪتب آيل آهن جو لفظن جي معنيٰ بہ واضح ٿي بيهي ٿي. اهڙن لفظن ۽ تشبيهن ۽ اصطلاحن مان ڪجهہ هتي ڏجي ٿو.

- ڪڙيا (ننڍيا واٽر ڪورس) ۽ ترايون (هيٺايون) لفظ پنيري صاحب جي شاعري ۾ هن طرح آهن:

واهہ ڪڙيا ۽ تل ترايون
تر توهر ۽ ماڳ مڪان.

- ووڙڻ (مڪمل ڪرڻ، جاڪوڙڻ) لفظ غلام عباس پنيري جي شاعري جي زينت هن طرح ٿيو:

ووڙي جبل وٽ سان
ڏينديس پيري آڙ

• سمڻ (وهڻ) چڪڻ (اڪلي پوڻ) جا لفظ پنيري صاحب شاعريءَ ۾ هن ڪم آندا آهن:

چِتا ڦٽ سِمي پيا
چڪيا منهنجا چاڪ الا

• داٻو (دٻائڻ، ڏمڪيون ڏيڻ) کي پنيري صاحب هن طرح محفوظ ڪيو.

شاعر سڀ فنڪار ڪٺو
داٻي سان دلدار اچو.

• پيڪيدار (هيسائيندڙ) غلام عباس پنيري جي شاعريءَ ۾ هن طرح سڪ ٿي ويو آهي:

ڏاج ڦريو پل نياٽين جا
ٻٽجي پيڪيدار اچو.

• ڦولار (سرهاڻ) جو لفظ سندس شاعريءَ ۾ هن طرح آهي:

تاڏل ۽ تذڪار لئي
سرنهن جي ڦولار لئي.

• موج (مستي) جو لفظ استعمال تيل پڙهو:

پنهنجي هوڏ هستيءَ لئي
پنهنجي موج مستيءَ لئي

• وڻجارو (وڻ چڏيندڙ ـ مسافر) لفظ پنيري صاحب معنائتي انداز ۾ استعمال ڪيو آهي:

وڻجارو تي يار هليو وئين
ڪاڏي وئين تون ڪهڙي پار؟

• پنارڪون (پريون) سگهرا (جوڙا) ڳوڻ (گهٽو) ڏرتي ڏُوڻ (زلزلو) چُوڻ (داڻو) لفظ پنيري صاحب جي شاعري ۾ ملاحضہ ڪريو:

تنهنجي آهي توڻ
سور آسان وٽ سگهرا آيا
پنهنجا پور پنارڪون
ڳڻتين جي آ ڳوڻ
اوڪا پنڌ عشق جا
جڻ ڪا ڏرتيءَ ڏوڻ
پنهل پنهنجي پيار جي
چؤ ڪي وڏئي چُوڻ

• تانگهہ (چڪ) لفظ غلام عباس پنيري هن طرح ڪم آندو آهي:

جيڏو عشق عباسڻ
تانگهون آهن تيڏيون.

• اڳڻ (پڌر) آڳر (اڳيون حصو) گهور (فنڪار لاءِ پئسا) جا لفظ اچو تہ ڪيئن ڪم آندا ويا آهن، ڏسون:

پنهنجي اڳڻ جي آڳر تي مان
گهورون توتي گهوريندس.

• ڏانوڻ ڏاڻ (قابو ڪرڻ، بڌڻ) جو اصطلاح لفظ سندس شاعري ۾ هن طرح آيو آهي:

نظرن ۾ ڏئي نينهن نياپو
عشق جوۡ ڏانوڻ ڏائين وئين.

• ونگجڻ (ٻڌجڻ) جو اصلطلاح هن طرح شاعريءَ ۾ ڪم آندو اٿس:

اسان عشق تنهنجي ۾ ونگجي وياهون
اسيرن جي شناخت ڪندو ڪر.

• ڪوليون چڙهڻ (ڪاوڙ ونڻ) اصطلاح غلام عباس ينيري جي شاعري ۾ ڏسو:

وڏين تو تون چبرا منهنجي چمن ڏي
چڙهن چڻ تہ ڪوليون ٿيون منهنجي بدن تي.

• گهل چڙهڻ (لشڪر جو چڙهڻ) ٻاٻور ٻڌڻ (خفيہ ڳالهہ ٻڌڻ) جا اصطلاح پڙهو:

وري گهل چڙهڻ جي تي ٻاٻور ٻڌجي
وري پاڪڙا ڪالهہ وهتن وڏائون.

• شهپر وٽڻ (بي پرواهي ڏيکارڻ) جو اصطلاح پڙهو:

ڪٽي سر تريءَ تي هو ڳيرو اچن ٿا
نچن ٿا ڪڏن ٿا ۽ شهپر وٽن ٿا.

• ٻوڙان ٻوڙ (تمام گهڻو) اصطلاح ينيري صاحب جي شاعريءَ ۾ پڙهو:

سڪ عباسڻ سمونڊ آ
سور بہ ٻوڙان ٻوڙ.

• ڏوهہ ڏڪڻ (خوف ڪرڻ) جو اصطلاح پڙهو:

ماٺـهـو جاتـي مـات ٿـيـا
تـا ڏڪـن جا تـي ڏوهــ.

غلامر عباس پنيري جي شاعري ۾ ڪافيون ۽ وايون اڪثر طور ملن ٿيون ان طرح هو پنائيءَ جي صنفن کي وري جياري رهيو آهي. پنيري صاحب پنهنجي علائقي جي شين، پکين، ڪردارن، گلن، ٻوٽ، وڻن، ميون ياچين جو ذڪر بہ شاعريءَ ۾ ڪري ٿو جيڪا پڻ پنائيءَ جي روايت آهي مثال طور پيرگڏي (تعلقہ ڪوٽڏيجي خيرپور) جون ٿهيل کهاڙيون مشهور آهن پنيري صاحب جي شاعريءَ ۾ پڙهو.

تـنـهـنـجيـون اڪيـون يـار مـهـاڙيـون هـن
جڻ پـيـر گـڏي جون ڪـهـاڙيـون هـن.

گمبٽ (خيرپور) جو ڪيس آخري پساهن ۾ آهي ان طرح گهوٽڪي ۽ خيرپور جي گئس بہ وڏو مسئلو بڻيل آهي رائلٽي ۽ مقامي ملازمتن جي حوالي سان پنيرو صاحب انهن لاءِ چوي ٿو:

گــمــبــٽ جو ڪــو ڪــيــس بــچي
گـهـوٽـڪـي خـيـرپـور گـيـس بـچي.

غلامر عباس پنيري جي شاعريءَ ۾ هتان جا پکي پڙهو:

- ڳيرا ڪبوتر ۽ ڪنگ اڏاٽا
  جڻ تہ فضا مان رنگ اڏاٽا
  لابارن کي تي ويا لا هيار.
- پــڪــيــئــڙن پــرولــيــون
  ٻــگــهــن ڪــونـــہ ٻــولــيــون

پـاپـيـهـو تـو تـر ۾ پـولـي
او تـر تـر ۾ اوڪـون لاتـيـون

• جڏهن سونهن سچ لاءِ ولاڙيون ڏنيون سون
تڏهن يار جهر جهنگ هي ڳتڪن تا ڳيرا.

• ڪڪر هوا ۾ چوهه چلن ٿا
ساڻ تري جيئن منچر ٿي.

• وڏيـن تـو تـون چـپـرا مـنـهـنـجي چـمـن ڏي
چڙهن چڻ تہ ڪوليون ٿيون منهنجي بدن تي

• پـٽ پـٽ چوتـي مـور ٿـهـوڪـون
اک آ ان جي اوتـــــــــر تـــــــــي.

پنيري جي شاعريءَ ۾ سنڌ جا جانور بہ ذڪر ٿيل آهن مثال طور:

جانـــي جت چڙهـي ويـا
ڪـــونـــتــــل اٺ جڙا.

• سُمن ۽ امن سان متيا ساٿ پنهنجا
گـهـمن تـا گـسـن تـي اڙل هـي وڇيـرا

• منـهـنجون چيتي وانگ چنگهاڙون
هـــاتـــيءَ جيـــڏو آهـــي هـــانءُ

• هي رهبر نہ تيندا ڪڏهن ديس دوها
بگـهڙ جي برن جا، پنـارا نـہ تيـنـدا.

غلامر عباس پنيري جي شاعريءَ ۾ سنڌ جا جيت
بلائون بہ بيان ٿيل آهن:

- وڏين ٿو تون چِبرا منهنجي چمن ڏي
چڙهن چڻ تہ ڪوليون ٿيون منهنجي بدن تي

- اهي نانگ نيلا، ڪونيارا، وسيهر
وجهي وات پنهنجي سي رڙڪي چڏيائون

اچو تہ پنيري صاحب جي شاعريءَ ۾ سنڌ جا وڻ ٻوٽا
پڙهون:

- ٻير ٻير، ڪنڊيون، ڪرڙ، لمر لوا
ڪبڙ ٻڙ ۽ ٻاهڻ پٽن پاهہ پنهنجا.
- پيرون پپون هي چاگر چارا
ٿر جا ٿوهر، لال ليار.

غلامر عباس پنيري سنڌ جي ميون جو ذڪر هن طرح
ڪيو آهي:

مون وٽ پيرون لال ليار
ڏارن موڙي ڏيلهون ڪاءُ

- پيرون، پپون، هي چاگر چارا
ٿر جا ٿوهر، لال ليار

- سوين سر سنڌؤ تان تہ قربان آهن
نہ ڪي انب ٻوڪيا نہ چانيا ڦلاريا.

سنڌ جي گاهن گلن ۽ ٻاجهن جو ذڪر هن طرح آهي:

- ڪنول من جا ويا ڪومائي
  ڦوڳ ڦتا ڪاٿي نہ ڦولار
- للر، ٻوهہ، لوٽڪ، ڪنوڻيا ۽ ڪونيٽ
  ڏئي سر بچايون گسن گاهہ پنهنجا
- سوين سر سنڌؤ تان تہ قربان آهن
  نہ ڪي انب ٻوڪيا نہ جانيا ڦلاريا.

غلام عباس پنيري سنڌ جي ڪجهہ شين جو ذڪر هن شعر ۾ ڪهڙي نہ سهڻي نموني ڪيو آهي:

وري سنڌ سڏي ٿي، اچو سڀ اچو
ڪبا گهور سرڙا ۽ تؤنري، تڏي

سنڌ ۾ گهڙي (دلي) تي ڳائجندڙ راڳ گهڙولي ۽ خوشيءَ جي موقعي تي هوجمالو راڳ ڳايو ويندو آهي. پنيرو صاحب ان کي هن طرح محفوظ ڪيو آهي.

صدائون سرن جون هوائن ۾ آهن
وري اج گهڙولي تا ڳائن گهڙن تي
مچي ويندي پيگهي ٿتي ويندون ڪڙيون
وري هوجمالا پتن ۽ پڙن تي.

غلام عباس پنيري مارئي، سهڻي، سسئي ۽ مومل کي

ڳايو آهي ۽ ان طرح پنائيءَ جي راهہ تي هليو آهي.

پنيري صاحب جي شاعريءَ ۾ سامراج سان وڙهيل لڙاين ۽ قومي هيرن جي ذڪر تي هن مضمون جي پڇاڙي ڪريان ٿو.

مياڻي ۽ مڪلي آ عظمت اسان جي
اڄان تائين عبرت ۾ ترخان آهن
اسان هون عباسڻ سچا سنڌ جاوا
دودا دنگ تي سب دريا خان آهن.

حزب الله - آءِ - سومرو
مرڪزي چيئرمين
علم دوست ادبي سنگت سنڌ
سومرا محلہ نزد ماچيس فيڪٽري
سول اسپتال روڊ، خيرپور
موبائل: 0300-3290626

هن صديءَ جو منفرد شاعر

پنهنجي ذات سان تعلق رکندڙ هر اها شيءِ جيڪا فائدو يا نقصان پهچائي ٿي هميشہ اسان جي ڌيان کي قيد ڪري ڇڏي ٿي پوءِ اسان جي فڪر جو جيڪو ڪجهہ بہ خيال پرواز ڪري ٿو ان ۾ تبي هٽي پاڻ کي آلو.ڪري ٿو ۽ ان جي ئي ڪناري تي ويهي پر ڇنڊي پاڻ کي صاف ڪري سهڻو ڪري ان جي سامهون ئي ويهي رهي ٿو. جڏهن اسان پنهنجي ذات کي فائدو يا نقصان ڏيندڙ شين جي ڪناري تا اڏري ڪائنات جي حقيقي حسن کي پرکي وٺندا آهيون تڏهن ئي عظمتن جا هار اسان جو استقبال ڪندا آهن.

اڄ مان ان معصوم شاعر لاءِ لکي رهيو آهيان جنهن جي مَعصوم شاعري کي وقت، حالتن ۽ صحافت جهڙي مصروف لمحن جي جڪڙ قيد ڪري نہ سگهي. تمام ڊگهي وقت جي خاموشيءَ بعد هن جو معصوم شاعر جيئن جو تيئن شاعريءَ جي در کي کڙڪائيندو رهيو ۽ پوءِ اچانڪ غلام عباس پنيري پنهنجي اندر جو در وري کوليو ۽ پاڻ ۾ ٻڪجي ويا. ڪيتري وقت بعد ملڻ، ڪان پوءِ بہ پاڻ ۾ اوپرائپ محسوس نہ ڪياٿون ڇو تہ هن سخي دل انسان جو چهرو مهمان جي آڌر ڀاءُ لاءِ آتو هوندو آهي. هن جي اوطاق جا در هر ماڻهوءَ لاءِ کليل هوندا آهن. غلام عباس پنيرو، سائين جي ايم سيد کان وٺي استاد بخاري، نواز علي شوق تائين وڏن توڙي ڀاڻ ڪان بعد ۾ آيل شاعرن جو آڌر ڀاءُ ساڳئي

معصوميت سان ڪندو آهي. هن جي زبان مان نڪرندڙ لفظ جن ۾ منافقي ۽ هرويرو جي تعريف نه هوندي آهي. پاڻ پڏائيندڙ ڪوڪلن ماڻهن اڳيان آئينو بڻجي پوندا آهن، جن ۾ پنهنجو حقيقي چهرو ڏسي يا ته اڪثر ماڻهو پڇي ويندا آهن يا وري پنهنجي اصلاح خاطر رڪجي پوندا آهن هن ڪري ۽ کهري انسان اڳيان صرف اهلِ دل ماڻهو ئي ويهي سگهن ٿا. غلام عباس پنيرو جي شخصيت گهڻ طرفي شخصيت آهي. سنڌي ادبي سنگت ڪي وڏي وقت کان پوءِ ١٩٨٠ع جي ڏهاڪي ۾ ٻيهر فعال بنائڻ لاءِ خيرپور ۾ اليڪشن ڪرائڻ، هر سماجي ۽ ادبي سنگت کي همٿائڻ، هر ڪم ۾ ماڻهن سان گڏ ٻيهڻ، وڏن کان وٺي ننڍن پروگرامن ۾ شرڪت ڪرڻ. پاڻ ڪي پوئتي رکي ٻين کي عزت ڏيڻ، هن جي وڏي سڃاڻپ آهي. انهيءَ معصوم ۽ نفيس طبيعت سبب شاعريءَ هن جي درڪي نه ڇڏيو. غلام عباس پنيرو جي شاعري پڙهڻ بعد اهو فيصلو ڪرڻو پوندو ته هو هن صديءَ جو منفرد شاعر آهي. جنهن وٽ قومي جذبي کان وٺي ابوجهه غريب ۽ بي سهارا انسانن لاءِ همدردي آهي ۽ وقت تي لا الٰه الاالله چئي پاڻ ملهائڻ جو عمل به آهي. غلام عباس پنيري جي شاعريءَ ۾ روحاني راز لڪيل آهن. غور ڪبو ته سچل، بيدل، بيڪس، روحل جو تسلسل لڳندو. هن جون وايون جن ۾ جدت جو اهڙو وجد آهي جو پڙهڻ بعد هر ماڻهو ان ڪي ڳائڻ جي ڪوشش ڪندو. غلام عباس پنيرو وائيءَ جهڙي نازڪ صنف

۾ نوان تجربا ڪيا آهن. انهيءَ نواڻ جي ڪري هن کي هن صديءَ جو منفرد شاعر طور سڃاتو ويندو. توڙي جو غلام عباس ڀنيري ۽ منهنجيءَ عمر ۾ گهڻو فرق آهي پر پوءِ به مان جڏهن به غلام عباس ڀنيري سان مليو آهيان ته بزرگ سمجهي نه پر پنهنجو بهترين ساٿي، دوست ۽ رهبر سمجهي سندس آڏر ڀاءُ ڪيو آهي. سندس ادبي خدمتون تاريخ ۾ ڪڏهن به وساري نه ٿيون سگهجن. هن جي اوطاق تي هفتي ۾ ٻي ٽي مشاعرا ٿيندا رهندا آهن. هن جو هڪڙو جملو منهنجي لاءِ روشن راهه مثل آهي، ”ڇڏ ٻين کي امجد! سڀ ڪجهه تون آن، سڀ ڪجهه تون ٿي وڃ“ سندس جو اهو جملو هرملندڙ نوجوان لاءِ گهڻو ڪجهه آهي سنڌي قوم جو هر فرد جيڪڏهن ان جملي تي غور ڪري ۽ عمل ڪري ته خوشحالي اسان جا قدم چمندي.

امجد دراني

خيرپور ميرس

تصوف جو پارکو: غلام عباس پنپرو

محي الدين ابن عربي جڏهن وحدت الوجود يعني همہ اوست جو نظريو آندو تہ هيءَ ”دنيا“ ۽ ”دنيا جو خالق“ هڪڙو ئي وجود رکن ٿا، تہ ڪجهہ عالمن سندس همہ اوست واري نظريي جي ترديد ڪئي. ڪن زباني ۽ ڪن تحريري طور تي بہ ترديد ڪئي. مگر همہ اوست واري نظريي ٿوري ئي عرصي ۾ اسلامي ملڪن ۾ پنهنجو مقام حاصل ڪيو. تحريري طور تي پنج صدين بعد حضرت مجدد الف ثاني پنهنجو وحدت الشهود يعني همہ از اوست وارو نظريو سامهون آندو. اهڙي طرح بنهي نظرين تي اسلامي ملڪن ۾ گهڻو بحث ٿيندو رهيو. مگر هن وقت ڏسجي تہ همہ اوست واري نظريي کي ڪافي برتري حاصل آهي. مثال طور بايزيد بسطامي، منصور حلاج، حضرت شاهہ عبداللطيف ڀٽائي، سچل سرمست، روحل فقير، بيدل، بيڪس ۽ ٻيا ڪيترائي صوفي بزرگ ان سلسلي جي ڪڙي آهن ۽ اِهي همہ اوست واري نظريي سان تعلق رکن ٿا هتي منهنجو مقصد تصوف تي بحث ڪرڻ نہ پر اهو پرکڻو آهي تہ غلام عباس پنپرو جيڪو موجوده دور ۾ صوفي شاعر جي حيثيت ۾ معروف ٿيو آهي. سندس شاعري ۾ تصوفِ ڪيتري قدر آهي ۽ هو ڪيتري قدر تصوف جو پارکو آهي اِهو ڄاڻڻ لاءِ ضروري آهي تہ سندس ڪتاب لاءِ چونڊيل شاعريءَ تي باريڪ بينيءَ سان نظرثاني ڪريون.

غلام عباس پنپرو شاعريءَ ذريعي ڪيترن هنڌن تي

خالق ڪائنات سان مخاطب آهي تہ ڪنهن هنڌ وري پاڻ کي عرش تي محسوس ڪري ٿو. ڪٿي فقيري رمز ۾ اچي مُلن مولوين کي تلقين ٿو ڪري تہ تنهنجيون اِهي فتوائون ۽ ڦاهيون مشتاقن کي منزل تي رسڻ کان روڪي نہ ٿيون سگهن. ڪٿي نفس کي مارڻ جي ۽ اندر اوجارڻ جي ڳالهہ ٿو ڪري ۽ ڪٿي وري منزل ماڻڻ جا گس ٿو ڏسي.

اڙري ڪـــــاڏي ڏور نــــــــ وڃ
پــنــهــنــجي مــنــزل پــاڻ ۾ ڳول
عــشــق جي آويءَ پــاڻ پــچائــي
نــفــس کــي بــرهـــ انــدر ۾ پــچ
پــنــهــنــجي مــنــزل پــاڻ ۾ ڳول

غلام عباس پنيري جي شاعري ۾ هڪڙي طرف تصوف جون رمزون تہ ٻئي طرف سنڌ دوستي جا جلوا بہ چٽا ظاهر آهن. هونءَ بہ شاعري اُهائي امر رهي ٿي جنهن ۾ ڪو درس، ڪا نصيحت يا ڪنهن دور جي ترجماني ڪيل هُجي. جيئين ايندڙ نسل ان مان ڪو سبق حاصل ڪري سگهي. اسان هتي شاعريءَ مان رڳو چند شعر ڏينداسون باقي اِهو پڙهندڙ تي منحصر آهي تہ هو ان کي ڪهڙي ريت ٿا سمجهن.

نـــ ايـــنـــدي ٻـــوڏ ڪـــا آنـــدي
اســـانـــجا عـــرش تـــي ديـــرا.

•

فـــقـــيـــرن ســـان خدا راضـــي
نـــ ڪـــر جهـــيـــڙو مـلان قـــاضـــي
نـــ فـــتـــويٰ ڏي نـــ ڦـــاهـــي اڏ
فـــقـــيـــرن جي مـــٿـــي مـــنـــزل.

هن درويش صفت انسان جي شاعريءَ ڪٿي نهايت نازڪ ۽ حساس خيال آهن ۽ ڪٿي وري تمام گهڻي عاجزي ۽ سمايل آهي جيئن هڪڙي هنڌ نهايت حساس ۽ من موهيندڙ خيال ڏنو اٿس ته:

ڏي ڇڏي هــو واس تـــورو پـــل وتـــن
پـوپـٽـن جي پـيـار تـي بـنـدش نـہ هـڻ
اسـان تـو اڳيـان ڏاڍا ڪـمـزور آهـيـون
پرين پيار جي ڪا سخاوت ڪندو ڪر

سنڌ جي تاريخي لوڪ داستانن کي بہ جهڙي طرح هن شاعريءَ ۾ محفوظ ڪيو آهي. اهو هڪ تاريخي ۽ مثالي ڪارنامو آهي. سنڌ جي لوڪ داستانن کي حضرت شاهہ عبداللطيف ڀٽائي رحہ حضرت سچل سرمست رحہ سميت ڪيترن ئي شاعرن شاعريءَ جي زينت بڻايو آهي. مگر غلام عباس ينيري بہ سنڌ جي لوڪ داستانن کي سهيڙي پنهنجو الڳ مقام ناهيو آهي.

چڙهي ڏاگهہ مومل پئي سسئي ڪشالي
پـڏي سير سهـڻيءَ ٿي لهرن حوالي
ڪـيـا عـشـق هـاجا مـئـا راج راڻـا
وڃائـي عـقـل هـوش ويـنـا سـيـاڻـا

اهڙيون ڪيترـيون ئي وايون ۽ غزل هن ڪتاب ۾ شامل آهن جن ۾ سنڌ جي لوڪ داستانن کي هڪ وڏيڪ محفوظ جڳهہ ملي آهي. غلام عباس ينيري هن ڪتاب ۾ سنڌ پرستي کي نئين ۽ نرالي انداز ۾ پيش ڪري سنڌ سان سچائي جو ثبوت ڏنو آهي. مٿيءَ سان محبت ئي انسان کي

حقيقي انسان بڻائي ٿي جو تہ انسان مٽيءَ جو ٺهيل آهي ۽ هو نيٺ مٽيءَ سان هڪ ٿي ويندو تنهن ڪري انسان تي فرض آهي تہ هو محب وطن ٿي حياتي گذاري.

سنڌڙي تنهنجا سور
کهڙا ڪهڙا مان لکان.

•

سنڌڙي منهنجو دين ايمان
سنڌوءَ ۾ آساهہ آسانجو

•

سنڌوءَ خاطر يار وڙهو
ٻڌجي ڪٺا تلوار وڙهو
جنت جهڙي سنڌ بچي.

موجوده دور ۾ هن ڪتاب جي سخت ضرورت هئي جو تہ هن ۾ ڪيئي نصيحتون هدايتون ملن ٿيون ۽ سنڌ جي سورن جي عڪاسي ٿيل آهي. جيئن نوجوان ۽ ايندڙ نسل هن ڪتاب مان همت افزا ٿي، نصيحتون وٺي ڌرتي جي دردن جو درمان ٿيڻ ۾ ڪامياب ٿي وڃن.

علي جاگيراڻي
خيرپور ميرس

وايون ئ كافيون

تنهنجي آهي تُونڻ،
سُور اسان وٽ سگهرا آيا.

پنهنجا پُور پتارڪون،
ڳڻتين جي آ ڳُوڻ
سور اسان وٽ سگهرا آيا.

اوڪا پند عشق جا،
جڻ ڪا ڏرتيءَ ڏُوڻ
سُور اسان وٽ سگهرا آيا.

پنهل پنهنجي پيار جي،
چؤڪي وِڏئي چُوڻ
سور اسان وٽ سگهرا آيا.

ڪيڏو مون ڪان هوندين ڏور

توڏي ايندي پير نہ ٿڪبا

اندر چڙ تو ڪورو ڪامي

تن من منهنجو ٿيو تندور

توڏي ايندي پير نہ ٿڪبا

ڏونگر ڪوهہ لتاڙيندي هي

ساٿي بڻيا آهن سور

توڏي ايندي پير نہ ٿڪبا

سي ڪيئن جهلبا يار عباسڻ

جيڪي گهايا تنهنجي گهور

توڏي ايندي پير نہ ٿڪبا.

آءُ گهڙي پل ڪا تون يار
واڻن تي مون وار وچايا
مون ڪي ڏاڍو يار وڻين ٿو
تنهنجا وڻن ٿا سڀ سينگار
واڻن تي مون وار وچايا.
اوجاڳا هي اکڙين جا هن،
منهنجي اندر جا اظهار
واڻن تي مون وار وچايا
نيڻ عباسڻ اوٺر وانگر
جڻ ڪي پوزب جا وسڪار
واڻن تي مون وار وچايا.

دل ٺان ڪونہ لهين ٿو يار،
تسبيح وانگر توکي پڙهان ٿو
ڏاڍا ڏينهن ڏٺي ٿيا توکي،
هيل تہ اچ کو ٿئي ديدار
تسبيح وانگر توکي پڙهان ٿو
تنهجي اچڻ سان عيدون ايندون،
ايندو مون وٽ چڙ تہ بهار.
تسبيح وانگر توکي پڙهان ٿو.
عشق رڱيو آ يار عباسڻ،
نينهن اسان جو آ نروار
تسبيح وانگر توکي پڙهان ٿو.

وار اچا هـــي چانـــدي تـــيـــا
آءُ پـــريـــن تـــون هـــيـــل تـــہ آ
ســـرهـــون جامر قـــلاريـــون
كـــٽـــكـــن ۾ يـــي آيُون پـــيـــا
آءُ پـــريـــن تـــون هـــيـــل تـــہ آ
ڪَـكُـلَ پـيـرَ ڪـكـوريـا
ڏڏڙيـــون ڏؤنـــرا اڻ مَيـــا
آءُ پـــريـــن تـــون هـــيـــل تـــہ آ
يـــار عـــبـــاســـڻ پـــارا
جاڻ مـــســـافـــر بـــٽـــجي ويـــا
آءُ پـــريـــن تـــون هـــيـــل تـــہ آ.

ساريندي مون سال ٿيا،
هيل به يار نه آئين تون.
تنهنجي واٽ نهاريندي
چانڊوڪيون ۽ چيٽ ويا
هيل به يار نه آئين تون
جاڳي مون ته گذاريو آ،
ٻاري دل جا تيل ڏيا
هيل به يار نه آئين تون.
تو بن نيڻ عباسڻ جا،
بادل وانگي برسي پيا
هيل به يار نه آئين تون.

نہ بي ڪا تون سخاوت ڪر،
اســـاَن ديـــدار ۾ راضـــي.
مـنـا مُنـهـڙو ائـين مـوڙي،
نـہ اهـڙي ڪـا قيامت ڪـر.
اســـاَن ديـــدار ۾ راضـــي.
ڏسي حالت پرين منهنجي،
اسان سان تون رعايت ڪر.
اســـاَن ديـــدار ۾ راضـــي.
پـري ڪـان ئـي عـبـاسـڻ ڏي،
نِهـارڻ جي عـنـايـت ڪـر.
اســـاَن ديـــدار ۾ راضـــي.

مومل ڪالهه مئي،
اڄ ڪڪوري ڪاڪ الا
نيٽئون نِير بس نہ ڪن،
جهوري جيءَ نہ جهاڪ الا.
اڄ ڪڪوري ڪاڪ الا
چُٽا ڦٽ چڪي پيا،
چيهون ڪبري چاڪ الا
اڄ ڪڪوري ڪاڪ الا.
پرهہ ويلي پِرت جي،
ڪاڪ وسي ٿي ماڪ الا
آڄ ڪڪوري ڪاڪ الا
موتي آءُ تون مينڌرا،
مومل پوتي پاڪ الا.
اڄ ڪڪوري ڪاڪ الا.

نيٽين اُبرن نير،
جِهرڻا جهرڻا جيءُ ٿيو
هاءِ وڇوڙي جا الا،
منهنجي ڪک ۾ ڪير
جهرڻا جهرڻا جيءُ ٿيو.
آٿي هنئين اوڙاهه ۾،
آڌي رات اُڪير
جهرڻا جهرڻا جيءُ ٿيو،
تنهنجي الفت ائين الا،
ترتي ٿڏڙي هِير،
جِهرڻا جِهرڻا جيءُ ٿيو.

هي تہ پکي پرديسيئڙو،

دبهڙي ۾ ڦاٽو آ.

ڇوڻ وجهي ڪنهن هيرايو،

جانيئڙو هي جوڳيئڙو

دبهڙي ۾ ڦاٽو آ.

ڪهڙيءَ جوءِ مان آيو هيو،

پرڙا سوري پيار پکيئڙو

دبهڙي ۾ ڦاٽو آ

چالاڪيءَ سان ڪنهن تہ عباس

ڪو جهوريو آهي جيئڙو

دبهڙي ۾ ڦاٽو آ.

تـــر ۾ تـــاڏل تـــي وو يـــار،
منـهـنـجا پـريـن تـون مـوتـي آ.
كـنـوٽـين كِجـكـا پُورب جا،
اوكــون مــوكــون لاٺُون لار
منـهـنـجا پـريـن تـون مـوتـي آ.
چيـجَ ۾ جڻ كـو چيـڏك آ،
كوليو گُهندُ جڻ كنهن تـہ كُنوار
منـهـنـجا پـريـن تـون مـوتـي آ.
عـشـق عـبـاسـڻ آ فـاقـي آ،
عـشــق وارن جا بــيــڙا پـار.
منـهـنـجا پـريـن تـون مـوتـي آ.

گهٽا سال ٿي ويا
پرين هيل اچجان
گهٽائون گجن ٿيون
وسي تر تڏا ٿيا
پرين هيل اچجان
ڦُٽا ڦوڳڻ ڪُونيتَ
ڪتونيا، ڪڙي پيا
پرين هيل اچجان
پڪا جام پيرون
نوان نينهن نِسريا
پرين هيل اچجان.

اڪيلا هُو ويڙا،
ڇڏي هت اسان کي.
الائي ته ڪهڙي،
وڃي ٿاڪ ٽيڙا.
ڇڏي هت اسان کي.
ٻڌائي نه پيارا،
هتان پنڌ پيڙا.
ڇڏي هت اسان کي.
عباس وساري،
ويا جُوءِ جيئڙا.
ڇڏي هت اسان کي.

پرين چاڻ آيا

وري ٿيندو ميلو

نوان نينهن وارن

وڳا ويس پايا

وري ٿيندو ميلو

وري هنو جمالا

اِجهو چاڻ ڳايا

وري ٿيندو ميلو

عباسڻ اکين ۾

وچاڻا وچايا

وري ٿيندو ميلو.

تنهنجي ياد ڳراٽڙي
چڻ ڪو ڳاڙهو گل
پيو پونم چنڊ چڻ
اڱڻ منجهه ڪڙي
چڻ ڪو ڳاڙهو گل
ميگهه جي پريات جو
پيو آهي ٽڙي
چڻ ڪو ڳاڙهو گل.
مينهن جهڙي ماڪ تي
پيو آهي لڙي
چڻ ڪو ڳاڙهو گل.

رُسي مون کان وڃڻ وارا
اڪيلو تون بہ ٿي ويندين

ڪري ڪاوڙ وڃين ٿو تون
نہ ڪي منٿون مڃين ٿو تون
وساري يار مون پارا
اڪيلو تون بہ ٿي ويندين

وِڇي تو ڇوڻ هيرايو
اسان ئي پيچ هو پاِيو
ڇڏي مون کي هتي پيارا
اڪيلو تون بہ ٿي ويندين

عباسڻ سان ڪري ايڏيون
وڇي وِٿيون وئين ڪيڏيون
ڇني ناتا سچا سارا
اڪيلو بہ تون ٿي ويندين.

چتڙن جا هُون يار پئي،
مون کي تون نہ وسارجان.

کٽکن جوئر پاجهر ۾،
لک لکوتي راند کئي،
مون کي تون نہ وسارجان.

توڏي يار نهاريندي،
مند وئي کا مهل وئي،
مون کي تون نہ وسارجان.

ويندي کيچ عباسڻ مان
ويندس کائي ڏاهہ ڏئي.
مون کي تون نہ وسارجان.

اڇين جي تون نہ تو سهڻا
اسان جي پيي سري ويندي
اسان جا پيار ۾ توسان
نکي ليکا نکي لهڻا
اسان جي پيي سري ويندي
ڏسي هي بي رُخي تنهنجي
ملن تا روز پيا مهڻا
اسان جي پيي سري ويندي
عباسڻ آ، پڏو پاتهو
اسان راضي هتي رهڻا
اسان جي پيي سري ويندي.

توکي ياد ڪري وويار
اکڙيون پرجي آيون.
نيڻن ننڊ ڦٽي وئي آهي،
نير وهن ٿا چڻ نيسار
اکڙيون پرجي آيون.
وڇڙو ٿي يار هليو وئين،
ڪاڏي وئين تون ڪهڙي پار
اکڙيون پرجي آيون.
توبن جيءُ جهري پيو آهي،
آهہ عباسڻ ڪونہ قرار
اکڙيون پرجي آيون.

پوڏ ايندي ڪا وڏي
مون جڏهن روئي ڏنو.
وَهندو ڳوڙهن جو درياءُ،
پيلا ويندا سپ پڏي.
مون جڏهن روئي ڏنو.
ڪوهَ لُڙهندا ٽَرُ سڄو،
مال سارا ۾ مڏي.
مون جڏهن روئي ڏنو.
هي جدائي زلزلو آ،
لوح ويندا سپ لڏي.
مون جڏهن روئي ڏنو.

سالن کان هن اِکڙيون آتيون،

هيل تہ اچ کو ميلو کر.

ويندي ويندي يار هٽي وئين،

منهنجي دل ۾ قهري ڪاتيون.

هيل تہ اچ کو ميلو کر.

توبن منهنجا کونہ ٿا کٽجن،

ڏهلا ڏينهن ۽ روڳي راتيون.

هيل تہ اچ کو ميلو کر.

ٻاروتڻ ۾ اکڙيون اٽکيون،

ياد هوندئي سي ٻوليون ٻاتيون.

هيل تہ اچ کو ميلو کر.

ٻاٻيهو تو تر ۾ ٻولي،

او تَرَ تر ۾ اوڪُون لاتيون.

هيل تہ اچ کو ميلو کر.

سِگهوُ موتي وري ايندا،

پرين پرديس جي ويڙا.

وطن کان بي وطن ٿيندي،

ميارون ويا سڄڻ ڏيندا.

پرين پرديس جي ويڙا.

اگڙ ايندا جڏهن جاني،

دلي ديدار ٿي ويندا.

پرين پرديس جي ويڙا

وڇوڙي ۾ عباسڻ جا،

سڏي ساٿي اچي ٿيندا.

پرين پرديس جي ويڙا.

اُڏري جيڪر چنڊ تي هلجي،
ڏرتي دوزخ بڻجي وئي آ.
ماڻهو ماڻهوءَ کي ٿو کائي،
ڪنهن کي ڪنهن کي ڪنهن کي جهلجي،
ڏرتي دوزخ بڻجي وئي آ.
دهشتگردي چور بازاري،
چورَ وڏيري وٽ ٿي پلجي.
ڏرتي دوزخ بڻجي وئي آ.
حاڪم جو ڪو حال نه آهي،
سُورُ عباسڻ ڪنهن سان سلجي.
ڏرتي دوزخ بڻجي وئي آ.

وسي نور پيو آ،
پرينءَ جي اچڻ سان.
بهارن جي خوشبو
سچو جڳ ٿيو آ
پرينءَ جي اچڻ سان.
علم جو، عقل جو،
پري پيو ڏيئو آ.
پرينءَ جي اچڻ سان.
لڳي جڻ عباسڻ،
نئون نينهن ويو آ.
پرينءَ جي اچڻ سان.

شـــهــر ڪـــي چريــو ڪـــري،
منهنجي اڳيان ايندو نہ ڪر.

ڪــوڙڪــيــون اڪـــڙيـــون اڏي،
تون سامهون سُڏڪا پري.
منهنجي اڳيان ايندو نہ ڪر.

نــاز تـــنـــهـــنـجا هـــن عـــجب،
شـــهـــر تـــو ڦـــتـــڪـــي مـــري.
منهنجي اڳيان ايندو نہ ڪر.

دل عـــــبـــــاســـــڻ آ ائـــــين،
بـاهـہ جيـئـن پـڙڪـي ٻـري.
منهنجي اڳيان ايندو نہ ڪر۔

ايــڏا ڏک نـــہ ڏي ڙي يــار،
پــرديــســين جي پــارت ٿــي.

ايڏيون وِٿيون سال نہ وِڃُھ،
قرب جو ايڏو ڪال نہ وِڃُھ،
بند نہ ڪر تون دل جا دوارَ.
پــرديــســين جي پــارت ٿــي.

نــيــنــهــن جيٰنــازڪ ڌوري آ،
هـــيءَ حـــيـــاتـــي ٿـــوري آ،
تـنـد ٽـٽـي ڪـا پـونـدي تـارَ.
پــرديــســين جي پــارت ٿــي.

هِيئن هليو جي ويندو ساڻ،
سپنن ۾ پيو ايندو ساڻ،
يـار عـبـاسـڻ ڪـي نـہ وسـار.
پــرديــســين جي پــارت ٿــي.

ويا جي پرين هٿ اسان کي ڇڏي،
وسي وڏ ڦڙي جيان پياسي تہ هوندا.
ڏسي تن کي ويندي، ٿمي نيڻ پيا
وڇڙي ويا اسان کي وڇوڙي وڏي
وسي وڏ ڦڙي جيان پيا، سي تہ هوندا.
وئي ننڊ نيڻن مان هوندن هلي،
رُنا هوندا راتيون نهاري سڏي.
وسي وڏ ڦڙي جيان پياسي تہ هوندا.
وڏو آسرو آ عباسڻ اڃان،
اچي تيندا مهمان منهنجي تڏي.
وسي وڏ ڦڙي جيان پيا، سي تہ هوندا.

ســا قــيــامــت آ گــهــڙي،
جنهن گهڙيءَ تون گڏ نہ آن.

حــال كــان بــي حــال مــان،
آزمــــائــــش آ كـــــڙي.
جنهن گهڙيءَ تون گڏ نہ آن.

رات تــارن ســان كــئــي،
ڳالــهـــ مــون روئــي رڙي.
جنهن گهڙيءَ تون گڏ نہ آن.

دل عــبــاســڻ جي پــريــن،
سُورَ صـــدمـــن ۾ ســـڙي.
جنهن گهڙيءَ تون گڏ نہ آن.

جنــت دوزخ جو كــو يــار،
عـشـق وارن كـي فـكـر نـہ آ.
حـــورن ۽ غلـــمـــانـــن جو،
حــاكـم جي فــرمـانــن جو،
ڳـٺـتـي ڳاراٽـي كـنـهـن ڳارَ.
عـشـق وارن كـي فـكـر نـہ آ.
عــاشــق ظــاهــر پـڌرا پــاڻ،
سُونـهـن سـچائـي ۽ سُرهـاڻ.
انـــگـــل پـــاور ۽ اختــيـــار.
عـشـق وارن كـي فـكـر نـہ آ.
يـار عبـاسـڻ كـوڙ نـہ كـچ،
عــاشـــق آهـــن ســـارو ســـچُ
نـيـنـهـن وارا هـن سـپ نـروار.
عـشـق وارن كـي فـكـر نـہ آ.

رُئان آزيون ڪيان ڪيڏيون،

پرين مون سان نئا پرچن.

رُسي ويا رات ها مون کان،

وِڃهي وِٽيون جبل جيڏيون.

پرين مون سان نئا پرچن.

اڪيون اوٺر ويون ٻڻجي،

ڪيون مون سان اٿن ايڏيون.

پرين مون سان نئا پرچن.

وڇوڙي ۾ عباسڻ سان،

ٿيون ڏاڍيون هتي هيڏيون.

پرين مون سان نئا پرچن.

راتاهو ڪا رات هٽي وئي،
تيندي ڪا ويڙهاند وڌي.
هيءَ سنڌڙي ڪو ڳڙڪائي ٿو،
چڻ قيامت ڪا ڪڙڪائي ٿو،
سونهن جي ساري سونهن ڇٽي وئي.
تيندي ڪا ويڙهاند وڌي.
ماٺهو مٽيادار پياهن،
تاريخي ڪردار پياهن،
رات هي سارا کيل کٽي وئي.
تيندي ڪا ويڙهاند وڌي.
سسُور عباسڻ سر تي آيا،
گهاوَ اسان جا ٻيهر گهايا،
ويڙهه جي آخر واٽ وٽي وئي.
تيندي ڪا ويڙهاند وڌي.

رات کُٺــي وئــي آهــي يـــار
هاڻي لڳي ٿو تون نہ ايندين

تـــارا ســـپ لـــڙي ويـــا آهـــن
دل جا انـــگ اڙي ويـــا آهـــن

ڏڻ چوڙي ويـــا ســـپ ڏنـــار
هاڻي لڳي ٿو تون نہ ايندين

ڳيرا ڪبوتر ۽ ڪنگ اڏاڻا
چڻ تہ فضا مان رنگ اڏاڻا

لابـــارن تـــي ويـــا لاهـــيـــار
هاڻي لڳي ٿو تون نہ ايندين

رات اسان کي گهائي وئي
سُور ڏئي سرچائي وئي

ڪـــاڏي ويـــا هـــي قـــول قـــرار
هاڻي لڳي ٿو تون نہ ايندين

هيءُ پکي پر سوري ويندو
ڪوتہ عباسڻ آخر ايندو

ايـــنـــدو مـــون وٽ چوڙي وار
هاڻي لڳي ٿو تون نہ ايندين.

ڪٽڪن ۾ پيا لابارا،
هيل تہ موتي اڇجان يار.
گيت وفا جا ڳائن تا،
لاهياريون ۽ لاهيارا.
هيل تہ موتي اڇجان يار.
تُنهنجي رَندن، پَنڌَن تي،
وار وڇايم وڻجارا،
هيل تہ موتي اڇجان يار.
عشق جا ڏک عباسڻ هي،
ڪيڏا آهن ڪاپارا،
هيل تہ موتي اڇجان يار.

هـــاڻ ڪـــاڏي تـــو وڃين،
شـــام تـــي وئـــي آ پـــريـــن.
رات هـــتـــڙي پـــئـُ رهـــي،
ڇو نـــ تـــو مـنـــٿـون مـڃين.
شـــام تـــي وئـــي آ پـــريـــن.
سـڪ نـ آ منـهـنجي لـتـي،
دل اڃا آهـــــــــــي اڃين،
شـــام تـــي وئـــي آ پـــريـــن،
آ عـــبـــاســـڻ تـــو ســـوا،
رات ســـاري ڇڻ ســـڃين.
شـــام تـــي وئـــي آ پـــريـــن.

ڪـهـڙي عـيـد ۾ هـولـي آلا،
غربـت ۾ تـنـگ ماڻـهـن جي.
ڪـونـه سـڌارا آنـدءِ حـاڪـم،
ڪـانـه ٻـڌئي ڪـا ٻـولـي الا.
غربـت ۾ تـنـگ ماڻـهـن جي.
ڳُـنـڌڻُ، ڍوڍو پيٽ ۾ ناهي،
لِيـڙون، چيـڙون چولـي آلا.
غربـت ۾ تـنـگ ماڻـهـن جي.
ڳُـذري ويـنـدي يار عـبـاسـڻ،
اوڪـي، سـوڪـي، اولـي الا.
غربـت ۾ تـنـگ ماڻـهـن جي.

منهنجا سڌ واڪا
هي وايون وراڪا

ٻُڌئي ڪون راڻا
ٻُڌئي چون راڻا

پکيئڙن پروليون
ٻَگهن ڪون ٻوليون

واهيرا وياڪا
منهنجا سڌ واڪا

اوير آ ڪو اُيريو
اوتر آ ڪو اُپڙيو

اندر قارون قاڪا
منهنجا سڌ واڪا

منهنجا قٽ قاتا
آهن گهاوَ گهاتا

سِبيا ڪون تاڪا
منهنجا سڌ واڪا

رهيا ڪين راڻا
ڪي مون وٽ اياڻا

خوشيون ڪيل خاڪا
منهنجا سڌ واڪا.

هو جي ڪالهہ هليا ويا،

تــــن جي آءٌ ڳـــولـــي الا

تــــن جي آءٌ گـــولـــي الا

سمجهي مون هٿي ڪين ڪي

پـــاروچي ٻـــولـــي الا

تــــن جي آءٌ گـــولـــي الا

هُج نہ منهنجي هوت سان

آءٌ جهـلـيـان جهـولـي الا

تــــن جي آءٌ گـــولـــي الا

ڳالهہ عباسڻ عشق جي

نـاهـي ڪـا سـولـي الا

تــــن جي آءٌ گـــولـــي الا

يـــار اڱڻ تـــي آيـــا،
عـشـق مـلـيـو انـعـام آ.

يـارن نـيـهـي پـيـهـي،
دل ۾ ديــــرا لائـيــــا.
عـشـق مـيـلـو انـعـام آ.

آفـــاقـــي الـــهـــامـــي،
پـيـڇ اسـان هـي پـايـا.
عـشـق مـلـيـو انـعـام آ.

نـيـبـهـه جا تـه عـبـاسـڻ،
ڏانـوڻ سـوگـهـا ڏايـا.
عـشـق مـلـيـو انـعـام آ.

پـريــن اڄ پــاڻ هـــن آيــا،
تنهن کو حوصلو ڪونهي.
خُمـــارن ۾ وَيـــا وتـــجي،
نـشـا مـحـفـل مـتـان چايـا.
تنهن کو حوصلو ڪونهي.
صُراحـيـون پـيـگ ۽ پـيـالا،
سـجي مـحـفـل نـچي نـايـا.
تنهن کو حوصلو ڪونهي.
ڪٿي ويـا رانـد هـا عـاشـق،
عـبـاسـڻ سـور سـرچايـا،
تنهن کو حوصلو ڪونهي.

راڳ وڏا ويــراڳ تـــيـــنـــدا،
پاڻ جڏهن ٻئي ملنداسون.
مَستي موج الستي تيندي،
خوشيـون ۽ کـتراڳ تيـنـدا.
پاڻ جڏهن ٻئي ملنداسُون.
مينهن کي وسندا محبت جا هِت،
ڇُوڙيـلـين جا چاڳ تـيـنـدا،
پاڻ جڏهن ٻئي ملنداسون.
منـدون نيٺ تہ موتي اينديون،
پونءِ سنديءَ جا پاڳ تيندا.
پاڻ جڏهن ٻئي ملنسون.
قُرب ونـدي پـل هـرڪـو مـاڻـهـو،
آجا مـارن مـاڳ تـيـنـدا.
پاڻ جڏهن ٻئي ملنداسون.
راڳ وڏا ويــراڳ تـيـنـدا.

برهہ اندر ۾ باهيون پڙڪا،
عشبق اسان وٽ آيو آ.
ڳنڊي جي ڪائي تار وئي آ،
عرش تي ڪَڙ ڪَڙ ڪڙڪا.
عشق اسان وٽ آيو آ.
پو رب ڄڻ ڪو پلٽيو آهي،
گوڙيون گڙ گڙ گڙڪا.
عشق اسان وٽ آيو آ.
عشق جا يار عباسڻ ڪيڏا،
تاڪوڙا تَڙ تڙڪا.
عشق اسان وٽ آيو آ.

تـوسـان پـڪـا پـختـا آهـن،

ٻـاروتـڻ جا پـيـچ پـريـن.

ٻـنـڌڻ ۾ جي پـيـونـد پـيـا،

هـڪـڙو پـل پـي وسـريا ناهـن

ٻـاروتـڻ جا پـيـچ پـريـن

عـشـق جا ڌُوٽـا ڌُوٽـن تـا،

ڳاهـ جيان تا مون کي ڳاهن

ٻـاروتـڻ جا پـيـچ پـريـن.

هـي پـنـڌ اسان جي پـيـار جا،

يار عباسڻ ڪيچ ڏي ڪاهن.

ٻـارتـڻ جا پـيـچ پـريـن.

سنڌڙي تنهنجا سُور،
کهڙا کهڙا مان لکان.
پيٽ سنڌوءَ مان ريت اُڏامي،
ناهه وٽن ۾ پُور.
کهڙا کهڙا مان لکان.
ڌرتيءَ تي هن ڌاڙيلن جا،
ڪيڏا قَهَرَ ڪلُور
کهڙا کهڙا مان لکان.
ڌوتي پنهنجي ڏيهه منجهان،
ڏاڍو ويڙا ڏُور
کهڙا کهڙا مان لکان.
مون ڪي آشِ عباسڻ تنهنجو،
پوياڙيءَ جو پُور.
کهڙا کهڙا مان لکان.
سنڌڙي تنهنجا سُور.

وري پيرن سان ياڳيا هن،
لڳو آ ڪاتُ سنڌوءَ کي
ڏسي هي ڪاتُ ۽ پيرا،
لڳي ٿو چور ساڳيا هن.
لڳو آ ڪاتُ سنڌوءَ کي.
ٿيو تاراج تَرُ آهي،
تڏهن جوڳي هي جاڳيا هن.
لڳو آ ڪاتُ سنڌوءَ کي.
ڀَلوَ ۽ پاندَ سڀ ٿيندا،
عباسڻ رَندَ راڳياهن،
لڳو آ ڪاتُ سنڌوءَ کي.

سنڌڙي تنهنجا گيت،
ڳائيندو مان جنت ويندس.
وڻ ٽڻ تنهنجا پنيون پارا،
منهنجا آهن ميت.
ڳائيندو مان جنت ويندس.
جنت ۾ پي هوندا هوندا،
هوندا سپ سنگيت.
ڳائيندو مان جنت ويندس.
نيٺ تہ ٿيندي سوڀ عباسڻ،
جاڏي ڪاڏي جيت
ڳائيندو مان جنت ويندس.

چوڏس چوڏس چارن ۾،
سورج چنڊ ستارن ۾،
تنهنجي سونهن جو چرچو آ.

دريائن ۽ پيٽن ۾،
چانڊوڪين ۽ چيٽن ۾،
بلبل باغ بهارن ۾.
تنهنجي سونهن جو چرچو آ.

پورب جي وسڪارن ۾،
ڳيرن جي ڳٽڪارن ۾،
واهيرن وٽڪارن ۾.
تنهنجي سونهن جو چرچو آ.

يار عباس پارن ۾،
ڏِيڏُن ۾ ديدارن ۾،
ڪوهن ڪونج قطارن ۾.
تنهنجي سونهن جو چرچو آ.

سرجو سانگو لاهي هَلُ،
عشق جو پنڌ اٿانگو آ.
ٻاهيون ٻاري ٻِرهه اندر،
سوريندو هل ٻارڻ ٻَلُ.
عشق جو پنڌ اٿانگو آ.

پنڌ پري ۽ منزل ڏور،
ويهه نه ويندي هڪڙو پل.
عشق جو پنڌ اٿانگو آ.

عشق جي پنڌ ولايت جي،
يار عباس کهڙي ڪَلَ.
عشق جو پنڌ اٿانگو آ.

ڪلهہ رات مليا پريات پرين،
عشق نمازون پڙهيون سين.
نينهن اندر ۾ نائي ويا،
جاڳائي جذبات پرين.
عشق نمازون پڙهيون سين.
قرب ۾ ڪڙجي قابو ٿيا،
آڌيءَ جو اڌ رات پرين.
عشق نمازون پڙهيون سين.
عشق جي يار عباسڻ هئي،
رات سڄي ڪا تات پرين.
عشق نمازون پڙهيون سن.

هيڪلا وَڻجار ويا،
عشق جي معراج تي.
حال هن ۾ هٿ چڙي،
هو هتان راهي ٿيا.
عشق جي معراج تي.
آجيان ٿيندي وڏي،
قرب جا پَرندا ڏيئا.
عشق جي معراج تي.
موڪلائي پيار سان،
سي عباسڻ پنڌ پيا.
عشق جي معراج تي.

نينهن جو توسان ناتو يار،
منهنجا پرين پرديس نہ وڃجان.
پاڪ هي پوتر منهنجي ڌرتي،
منهنجي وطن جي هي وٺڪار.
منهنجا پرين پرديس نہ وڃجان.
منهنجي وطن جا ماڻهو منڙا،
منهنجي وطن جي مند ملهار.
منهنجا پرين پرديس نہ وڃجان.
پيرون پِپُون هي چاڳر چارا،
تر جا ٽِوهر لال ليار.
منهنجا برين بردیس نہ وڃجان.
توسان انگ ازل جو آهي،
توسان دل جو بيوند پيار.
منهنجا پرين پرديس نہ وڃجان.

تنهنجو ايڏو پيار ڏسي،
جنت مون کان وسري وئي.
اهڙي ڪائي گهور هٽي وئين،
مون کي ڏاڍو يار وٽي وئين،
تنهنجو هي سينگار ڏسي.
جنت مون کان وسري وئي.
نيڻ ڪڪوريل تنهنجا ڪارا،
سنڌوءَ جا هن جڻ تہ ڪنارا،
اهڙي نيڻ نهار ڏسي.
جنت مون کان وسري وئي.
نينهن عباسڻ لايو آهي،
جڻ تہ وحي ڪو آيو آهي،
اهڙو قرب قرار ڏسي.
جنت مون کان وسري وئي.

پـــورب ۾ تـــي چوتـــي آ،
مــنــد مــلــڻ جي مــوتــي آ،
آءُ پـريـن كـا رات رهـي وڄ.
تـيــڙوءَ تــهــكــا لايــاهــن،
پــؤنــر پِٺُن تــي آيــا هــن،
پـت پـت يـاڳ پـروتــي آ.
آءُ پـريـن كـا رات رهـي وڄ.
كُنـبي كـتـونـيـا قـوڳَ ڦُٽـا،
چنــدن جهــڙا چوڳ ڦُٽــا،
تـر جي سـونـهـن سـموتـي آ.
آءُ پـريـن كـا رات رهـي وڄ.
يـار عــبــاســڻ تـر وُنــو آ،
سُهـڻـو كـو مـنـظـر وُنـو آ،
پـــوءِ پـــي پُورَ وچوتـــي آ.
آءُ پـريـن كـا رات رهـي وڄ.

جهـــاڳيـــــم جاڙ اُجاڙ الا،
ڪيڏا ڪشت ڪشالا پوڳيا.
انـــــدر انــــدر آڳ اُلا آ،
ڪـــامـــي ويـــو آ ڪـــاڙ الا.
ڪيڏا ڪشت ڪشالا پوڳيا.
ايـڏا ڏک انـدر ۾ سـانـديـا، . . .
جيـــــڏا پَٻ پـــهـــــاڙ الا.
ڪيڏا ڪشت ڪشالا پوڳيا.
سور اسان وٽ سگهرا پهتا،
ڏيـــئـــي پـــيـــري آڙ الا.
ڪيڏا ڪشت ڪشالا پوڳيا.

ڪتابن ۾ لکيون ويندديون،
اسان جي عشق جون ڳالهيون.

نئون ڪو رنگ لائيندديون،
نوان ڪي نينهن تائيندديون،
نئون ڪو حوصلو ڏيندديون.
اسان جي عشق جون ڳالهيون.

اسان جي عشق جون لاتون،
لڳيون جڻ برق جون شاتون،
وري ڪي ميل ميليندديون.
اسان جي عشق جون ڳالهيون.

اسان جا پيون ۽ تني پيرا،
ڏهاڙي عرش تي ڦيرا،
عباسڻ روح ريليندديون.
اسان جي عشق جون ڳالهيون.

سنڌڙي منهنجو دين ايمان،
سنڌوءَ ۾ آ ساھہ اسان جو.
سنڌڙي منهنجي ممتا آهي،
سنڌو منهنجو نينهن نشان.
سنڌوءَ ۾ آ ساھہ اسان جو.
واھہ ڪڙيا ۽ تل ترايون،
ٿر ۽ ٿوھر ماڳ مڪان.
سنڌوءَ ۾ آ ساھہ اسان جو.
سورن هاڻا ماڻهو سنڌ جا،
منهنجي گيتن جو عنوان،
سنڌوءَ ۾ آ ساھہ اسان جو.
منهنجا منڙا موتي آءُ،
ٿيءُ عباسڻ جو مهمان.
سنڌوءَ ۾ آ ساھہ اسان جو.

ڏاڍي نــڪ پــڪــائــي ٿــي،
نيٺ تہ ٿيندي تنهنجي ڪول.

ڪهڙا ڪهڙا کيل ڪري وئين،
ڀورائي ۾ ڀيل ڪري وئين،
ڪيـڏي ڀيـٽ ڀرائـي ٿـي.
نيٺ تہ ٿيندي تنهنجي ڪول.

هيـڏو ڙي درياهہ تـي ڌاڙو،
سنڌ سڄيءَ جي ساهہ تي ڌاڙو،
ساري سـنـڌ سـڪـائـي ٿـي.
نيٺ تہ ٿيندي تنهنجي ڪول.

يـار عـبـاسـڻ جاڳيا آهـيـون،
ڀُونءِ سنڌيءَ جا ڀاڳيا آهيون،
جوڳين جوت جلائـــي ٿـــي.
نيٺ تہ ٿيندي تنهنجي ڪول.

سنڌوءَ خاطر يار وڙهو،
ٻڌجي ڪا تلوار وڙهو،
جنت جهڙي سنڌ بچي.

ڌرتي پنهنجي، ڏنگ بچن،
واهڻ ويڙها، ونگ بچن،
ساوا ساوا سنگ بچن،
چوڙيليون ۽ چنگ بچن،
اکر پنهنجا انگ بچن،
هوشو ٿي هڪ وار وڙهو.
جنت جهڙي سنڌ بچي.

پنهنجو سنڌ سڌار بچي،
هاري شل حقدار بچي،
سونهن بچي سينگار بچي،
ديد بچي ديدار بچي،
نوري ڪاتڻ نهار بچي،
يار ڪري يلغار وڙهو.
جنت جهڙي سنڌ بچي.

کنڌڙيءَ جو گلتار بچي،
ڏيهہ بچي ڏاتار بچي،
پٽ ڌڻي سرڪار بچي،
شاعر ڪو فنڪار بچي،
پنهنجو ڪو ڪردار بچي،
هيڪر ۾ پيهار وڙهو.
جنت جهڙي سنڌ بچي.

يار عباسڻ ديس بچي،
پنهنجو لعل لبيس بچي،
گمبٽ جو ڪو ڪيس بچي،
گهوٽڪي خيرپور گيس بچي،
پاڻ وڏيرو رئيس بچي،
نڪري سڀ نروار وڙهو.
جنت جهڙي سنڌ بچي.

پنهنجي دنگ درياھہ لئي،
پنهنجي گس ۽ گاھہ لئي،
تيندي ويڙھہ هزار سال.

پنهنجي ٻنين ٻارن لئي،
چارن لال ليارن لئي،
سنڌؤ ڪنڌَ ڪنارن لئي،
پنهنجي ساھہ پساھہ لئي،
تيندي ويڙھہ هزار سال.

پنهنجي هن وٿڪار لئي،
تاڌل ۽ تڌڪار لئي،
سرنهن جي ڦولار لئي،
پنهنجي موهہ ۽ ماھہ لئي،
تيندي ويڙھہ هزار سال.

پنهنجي هوڏ ۽ هستيءَ لئي،
تاڌل ۽ تڌڪار لئي،
سرنهن جي ڦولار لئي،
پنهنجي موهہ ۽ ماھہ لئي،
تيندي ويڙھہ هزار سال.

پنهنجي هوڏ ۽ هستيءَ لئي،
پنهنجي موڄ ۽ مستيءَ لئي،
واهڻ واهڻ وستيءَ لئي،
پنهنجي چاري چاهہ لئي.
تيندي ويڙهہ هزار سال.

رات هي ڪاري ڪنڊي آهي،
تنهنجي وحشت ٽنڊي آهي،
جند عباسڻ ڇنڊي آهي،
پنهنجي رستي راهہ لئي.
تيندي ويڙهہ هزار سال.

عشق اڏيءَ تي عاشق ايندا،
عشق جا هوندا نعرا نعرا.

بندش وارا بند سمورا،
ٽوڙي اونڌا اند سمورا،
ڪَنڌَ ڪُڏي ۽ ڪوري ڏيندا.
عشق جا هوندا نعرا نعرا.

عشق حسن جا هي پروانا،
دردن ماريا سڀ ديوانا،
پِڙ تي بيهي پرزا ٿيندا.
عشق جا هوندا نعرا نعرا.

يار عباسڻ ميلا ٿيندا،
ڏور ويا سي ڏوٿي ايندا،
سانگيئڙا سڀ سرچي ويندا.
عشق جا هوندا نعرا نعرا.

ٻَولي ٻَولي ماريندا لا،
عشق سندو الزام هٽي.
ماري ناٽو وتندا هو،
اندر پنهنجو تاريندا لا.
عشق سندو الزام هٽي.
گهاوَ ڏئي ايذاءَ ڏئي
ڏاڍ ڪري هو ڏاريندا لا.
عشق سندو الزام هٽي.
ظلم جا يار عباسڻ هُو،
ليڪا سي لتاڙيندا لا.
عشق سندو الزام هٽي.

توسان حال اندر جا اوريندیس،
مون وٽ جڏهين ايندين يار.
ساموندي ٽي سُورَ ڏئي وَئين،
ساموندي سُر سوريندیس.
مون وٽ جڏهين ايندي يار.
پنهنجي اڱڻ جي آڳر تي مان
گهورون توتي گهوريندیس.
مون وٽ جڏهين ايندين يار.
توسان پنهنجون پيار ڪهاڻيون،
دل جي چنگ سان چوريندیس.
مون وٽ جڏهين ايندين يار.
هي ڪوٽ عباسڻ نفرت جا هن،
سڀ پيجي مان پوريندیس.
مون وٽ جڏهين ايندين يار.

ڪارا ڪارا ڪوهہ،
ساموهن سجي سُجَ آ.
ماٺهو جاتي مات تيا،
تا ڏڪن جا تي ڏوهہ.
ساموهن سجي سج آ.
ڏاڍا ڏونگر ڏاڪڙا،
لِڳ بہ پنهنجا لوهہ.
ساموهن سجي سُج آ.
آرهڙ آهي آڃپو،
کهڙا پارا پوهہ
ساموهن سجي سُج آ.

سڄ لٿو اونداهه،
لاڪا سيئي لڪ تيا
ڏينهن تتي جو ڏونگرين،
پڙڪي پڙڪي باههِ،
لاڪا سيئي لڪ تيا.
سڪ سڄڻ ۽ سُور جي،
سيئي ڪي ساڃاههِ،
لاڪا سيئي لڪ تيا.
ناهي ڇَپَرَ ڇانوَ ڪا،
ويجهي ڪا وٽراههِ،
لاڪا سيئي لڪ تيا.

مــون ڏي آهـــي مُهـــاڙ الا،
مون تي ڪريو ڪا ماڙ الا.
آيـــا پـــنـــڌ پـــهـــاڙ جا.
آيـــا پـــنـــڌ پـــهـــاڙ جا.

آڏيءَ جوتـــــ اُٺـــي ويـــا،
پـــنــهـــون پـــاڻ وتـــي ويـــا.
جت ڪـــري ويـــا جاڙ الا.
آيـــا پـــنـــڌ پـــهـــاڙ جا.

آءُ ڪِليـو پئـي ڪـيـڪـاريان،
پَڌر پـــت پـــهـــاريـــان.
ڪَيـــئـــون پـانـــدن پـــاڙ الا.
آيـــا پـــنـــڌ پـــهـــاڙ جا.

ڏاڍ ڪـــري ڏيـــر ويـــا.
اُٺ اُٺـــاري ســـويـــر ويـــا.
ڏوبـــڙ ســـان تـــي ڏاڙ لا.
آيـــا پـــنـــڌ پـــهـــاڙ جا.

جَت پـــــلاڻـــــي تــــوڏ،
رائـــــو رُج چڏي ويــــا.
تــــارا ڇڻ آڪـــــاش ۾،
چمـڪـن ڪـرهـن ڪـوڏ.
رائـــــو رُج چڏي ويــــا.
جيـــجل جانـــب جت جي،
لـــک لـــهـــي تـــي لـــوڏ.
رائـــــو رُج چڏي ويــــا.
آءُ تـــه وجڻـــي ڪـــيـــچ ڏي،
ڪـــهـــڙي هـــوتـــن هـــوڏ.
رائـــــو رُج چڏي ويــــا.
جت پـــــلاڻـــــي تــــوڏ.

پرين کاهه وَيڙا
اسان هت اڪيلا.
ويا ڏئي وڇوڙو،
ڇڪي چاڪ پيڙا.
اسان هت اڪيلا.
وِسامي ويا چڻ،
ڏياتيون ۽ ڏيڙا.
اسان هت اڪيلا.
عباسڻ پرين مون
جڏهن ڏور تيڙا.
اسان هت اڪيلا.

كِنــوٺــين کِجڪــا لايــا،
تــڙ تــڙ ٻِيــرا ڳُتــڪــن تــا.
مند ملهاري عاشق مجنا،
عــشــق جي ڏانــوڻ ڏايــا.
تــڙ تــڙ ٻِيــرا ڳتــڪــن تــا.
موتين ڇَڻ ڇَڻ پؤنرن پون پون،
ڪــيــڏا رنــگ رچايــا.
تــڙ تــڙ ٻِيــرا ڳتــڪــن تــا.
سور اندر جا يار عباسڻ،
عــاشــق اورڻ آيــا.
تــڙ تــڙ ٻِيــرا ڳتــڪــن تــا.

عاشق ڪونہ مجيندا هار
عشق جي ڳالهہ اڳي اڳي
ڪُن ڦَيَڪُون ڪان اڳ هياسون
عشق ڳجهو آ ڪو اسرار
عشق جي ڳالهہ اڳي اڳي
عشق اسان جو قائم دائم
عشق نچائي تو نروار
عشق جي ڳالهہ اڳي اڳي
عشق سان مون هن لائون لڌيون
سِرَ جو سانگو لاهي يار
عشق جي ڳالهہ اڳي اڳي.

اسان جو ڪجھ نہ تون پاڻي،
اسان هون عشق جا دريا.

اسان موڪي اسان ساقي،
اسان جو عشق آفاقي
نہ رهندا فاصلا هاڻي.
اسان هون عشق جا دريا.

اسان ناتا نوان جوڙيا،
اسان عشقي جهندا کوڙيا،
تہ ذهن منزل اها ماڻي.
اسان هون عشق جا دريا.

حياتي هي سڄي ساري،
اسان جو آ سفر جاري،
عباسڻ سان سڄڻ ساڻي.
اسان هون عشق جا دريا.

نہ ايندي ٻوڏ ڪا آنڌي،
اسانجا عرش تي ديرا
اسان جو عشق لافاني،
اسان وٽ حُبَ هيڪاندي،
اسانجا عرش تي ديرا.
اسان هون سِر قربا عاشق،
پراڻا پيار جا پانڌي.
اسانجا عرش تي ديرا.
ملائڪ پي مِڙي ٿيندا،
عباسڻ جا اچي ڪانڌي.
اسان جا عرش تي ديرا.

فقيرن سان ڦٽائڻ ڇڏ،
فقيرن جي مٿي منزل.

فقيرن سان خدا راضي،
نہ ڪر جهيڙو ملان قاضي،
نہ فتويٰ ڏي، نہ ڦاهي آڏ.
فقيرن جي مٿي منزل.

فقيري فيض آ قدرت،
فقيري نياز آ نوڙت،
فقيرن سان اچي دل گڏ.
فقيرن جي مٿي منزل.

فقيري عشق جا نعرا،
ٿيا هرجاءِ سوپارا،
سيئي ساٿي عباسڻ سڏ.
فقيرن جي مٿي منزل.

عشق تي فتويٰ ناهي ڪار
عشق شريعت ڇا ڄاڻي

عشقُ حُسن جي سونهن سُجاڻَ
عشق خدا آ پنهنجو پاڻ
عشق جا اوکا پنڌ ۽ پار
عشق شريعت ڇا ڄاڻي

عشق اسان جو لاکي لاٽَ
باهہ جا شعلا ۽ پڙڪاٽَ
عشق جون رمزون روڳ هزار
عشق شريعت ڇا ڄاڻي

عشق تہ آ منصوري مامر
هوڏ عباسڻ هستي هامر
عشق نعرا هن نروار
عشق شريعت ڇا ڄاڻي.

تنهنجا نيڻ شڪاري پئي،
چڙڪ اڏي ڦاسايو تئي،
لڪبو ناڻ شهيدن ۾.

نيڻن جا تو وار ڪيا،
ڪوڙ هزار شڪار ڪيا،
سونهن تي دلڙي هِرڪي پئي.
لڪبو ناڻ شهيدن ۾.

عشق جي چوٽ چپيٽ ۾ آيا،
جنت سان تن ڏانوڻ ڏايا،
ڪيڏي عشق اڏام ڪئي.
لڪبو ناڻ شهيدن ۾.

دنيا رام ڪهاڻي آ،
ڪنهن ڪنهن منزل ماڻي آ،
عمر عباسڻ عشق ۾ وئي.
لڪبو ناڻ شهيدن ۾.

سال ملهايون پيار جو،
واهڻ ويڙها اُجڙي ويا،

راڄن ڏي کو خيرُ ٿئي،
خون نہ ڪنهن جو ڪير ٿئي،
لاش نہ لڙڪي پار جو.
واهڻ ويڙها اُجڙي ويا.

وَهندِ نہ ڪا ويران ٿِئي.
شهر نہ ڪو سُنسان ٿئي،
گذري ڏينهن قرار جو.
واهڻ ويڙها اُجڙي ويا.

گيت عباسڻ اهڙا ڳايون،
نفرت جو ڪو ٻج کُٽيايون،
حال نہ آ سرڪار جو.
واهڻ ويڙها اجڙي ويا.

آءُ هلي اڄ ڪرهل ڪاهي،
هتڙي تون هڪ وار الا.
سسئي آس وندي ڙي.
هوت اچي مهمان تجان،
ٻانيڻ وٽ ٻيهار الا.
سسئي آس وندي ڙي.
ٻاجهہ ڪجان تون ٻانيڻ تي،
آهي تو آذار الا.
سسئي آس وندي ڙي
او ڏوٻڻ شال سُٽين تون،
هوتن جي هونگار الا.
سسئي آس وندي ڙي.

ووڙي ووڙي واٽ،
لـهـنـديـس پـيـر پـنـهـونءَ جو.
آڏي رات اُٿـــــي ويـــــا،
ڪـاهـي ڪـالـهـہ ڪَـنـواٽَ.
لـهـنـديـس پـيـر پـنـهـونءَ جو.
اونــدهـــہ ۾ پـنــڌ اوپـــرو،
پـــــوءِ پـــــي اوچو ڳاٽ.
لـهـنـديـس پـيـر پـنـهـونءَ جو.
جهـوري مـنـهـنـجي جيءَ ۾،
چوڏس لاڪـــــــــــي لاٽ.
لـهـنـديـس پـيـر پـنـهـونءَ جو.
ووڙي ووڙي واٽ.

سَوَ سَوَ پيرا مان قربان،
سُونهن ۾ تنهنجو نمبر آ.
جنت وارا تا شرمائن،
حورون سڀ ۽ هُو غلمان.
سونهن ۾ تنهنجو نمبر آ.
جڳ مجي تو توکي سارو،
تون آن سُهڻو کو سلطان.
سُونهن ۾ تنهنجو نمبر آ.
هڪ عباسڻ ناهي يارَ،
حُسن تنهنجي تي سڀ حيران.
سونهن ۾ تنهنجو نمبر آ.

پنهنجو پاڻ وڃائي،
رب لڌو مون ڳولي.

جوڳي تي ڳِرناري،
در در بين وڄائي،
رب لڌو مون ڳولي،

جهاڳي ساگر سارا،
ريتا رنگ رچائي،
رب لڌو مون ڳولي.

راتيون ڏينهن عباسڻ
جاڳي هوڏ هلائي،
رب لڌو مون ڳولي.

دل جي تـــار مــلائـــن تـــا،
عـــاشـــق روز الله ســـان.
اوتـــي عـشـق انـدر ۾ ســي،
پـيــچ انــوكــا پــائــن تــا.
عـــاشـــق روز الله ســـان.
ڳالهيون ڳُجهہ اندر جون هُو،
ٻــولـــن ۽ ٻـــولائـــن تـــا.
عـــاشـــق روز الله ســـان.
سمنڊ جيڏي سڪ عباسڻ،
وايـــن ۾ ورجائـــن تـــا.
عـــاشـــق روز الله ســـان.

ساموندي تي ويندڙ يار،
عيد براد تي موٽي اچجان.

پَگهہ َ ڇوڙي يار وڃين ٿو،
منهنجي ڪابہ نہ منٿ مڃين ٿو،
لُٽجي ويو آچين قرار.
عيد براد تي موٽي اچجان.

ساموندين جا سُور وڏا هن،
نينهن ڪيا ناسور وڏا هن،
چڻ تہ خزان ٿيو آهہ بهار.
عيد براد تي موٽي اچجان.

تنهنجي دل سان آجيان ٿيندي،
سِڪ عباسڻ ساپيان ٿيندي،
صبح سانجهيءَ تنهنجي سار.
عيد براد تي موٽي اچجان.

مونکي نہ جھليو جيڏيون
آءٌ تہ ويندس کيچ ڏي.
جيڏا پند پھاڙ جا،
اتم اميدون ايڏيون.
آءٌ ٿہ ويندس کيچ ڏي.
وندي ھوت پنھل ڏي،
ٿينديون مونسان کيڏيون.
آءٌ تہ ويندس کيچ ڏي.
جيڏو عشق عباسڻ،
تانگھون آھن تيڏيون.
آءٌ سہ ويندس کيچ ڏي.

هُو جي هـــوت ويــــا،
وَر وَر پــيــئــي ووڙيـــان.
پــيــئــي رات پــهــاڙ ۾،
ڏونـــگـــر ســـپ ڏيـــا.
وَر وَر پــيــئــي ووڙيـــان.
رائــي کــي پــئــي ريــلــيــان،
هُو لــڪــن مــنــجهــ لــڙيــا.
وَر وَر پــيــئــي ووڙيـــان.
آءُ عــبــاســڻ نــنــڍ ۾،
هــو کــهــڙي تــاڪ تــيــا.
وَر وَر پــيــئــي ووڙيـــان.

کـــيـــڏا ڏک ۽ ڏاکـــڙا
کـيـڏو پـنـڌ آ کـيـچ جو
آڏيءَ رات اُٿـــــي ويـــــا
پـــائـــي هـــلـــيـــا پـــاکـــڙا
کـيـڏو پـنـڌ آ کـيـچ جو
جانـــي جت چڙهـــي ويـــا
کـــــونـــــتـــــل اُٺَ جڙا
کـيـڏو پـنـڌِ آ کـيـڏ جو
مَيـــــا وچن مـــــاث ۾
وچن کــــــــــــين چڙا
کـيـڏو پـنـڌ آ کـيـچ جو.

جت ڪـــري ويــــا جاڙ،
رهـنـديـس ڪـين پـنـيـور ۾.
پـاڻـي نـاهـي پـاڻ سـان،
آڏو پـــنــــڌ پـــهـــاڙ.
رهـنـديـس ڪـين پـنـيـور ۾.
هـوتـن ڏانـهـن نـہ هـيـڪـڙي،
مـــون ڏي ســـپ مُهـــاڙ.
رهـنـديـس ڪـين پـنـيـور ۾.
ووڙي جبـــل وَتِ ســـان،
ڏيــنـــديـــس پـــيـــري آڙ.
رهـنـديـس ڪـين پـنـيـور ۾.

کـــــيـــــڏي جتن جوڙ
رات رولـــــي ويـــا رڻ ۾
جيـــــجل ڏنـــــي ڏاج ۾
جبـــــل جي جاڪـــــوڙ
رات رولـــــي ويـــا رڻ ۾
ڏونـــگـــر ويـــنـــي ڏوريـــان
پـــهـــتـــا ڪـــيـــچي تـــوڙ
رات رولـــــي ويـــا رڻ ۾
سـڪ عـبـاسـڻ سـمـونـڊ آ
ســـور ٻـــــه ڀـــوڙان ڀـــوڙ
رات رولـــــي ويـــا رڻ ۾
کـــــيـــــڏي جتن جوڙ.

پُوربَ جي ڪا لاٽ لهي
ترِ جي اُڄَ اُساٽَ لهي
مو وٽ تڏهين اچجان يار

تر ۾ ڪو تڏڪار نه آ
واهيرن وٽڪار نه آ
پَپونرنَ جي پُٽڪبار نه آ
پاپيهن پُوساٽَ لهي
مون وٽ تڏهين اچجان يار

تَترن ڪا ٻه تنوار نه آ
ڳيرن جي ڳُٽڪار نه آ
ڪرهن ڪا ٻه قطار نه آ
ڪُڏندو اُٺُ ڪنواٽُ لهي.
مون وٽ تڏهين اچجان يار

ڏؤنرن جو ڪو ڏار نه آ
جاڳرَ چارو چارَ نه آ
ڪُونيتَ ڦوڳَ ڦلار نه آ
ٻاتي ڪا ٻڙٻاٽَ لهي
مون وٽ تڏهين اچجان يار

يار عباسڻ ڏُڪر ويندو
سنڌ سڻائو سُڪر ٿيندو
سُڪُ سنگهارن موٽي ايندو
ڪنوٽين جي ڪجڪاٽَ لهي
مون وٽ تڏهين اچجان يار.

ٿر ٿر ٿڏڙا مينهڙا،
جڏهين وسندا يار.
تڏهين ملنداسون.
روهيڙي جا گل رتا،
ٿيندا مينگهه ملهار.
تڏهين ملنداسون.
کائِرَ پائِرَ جُوءِ ۾،
ڪِنوٽين جا ڪِجڪار.
تڏهين ملنداسون.
ملندو مارن آجپو،
ڪڙندا ڪنٽهار.
تڏهين ملنداسون.

ڪيا عشق برباد ڪي ئي گهراڻا.

وڃائي عقل هوش وينا سياڻا.

زليخا، ڪي شيرين فرهاد ٻٽيا،

ٻٽيا ڪي تہ مجنا، ڪي بي داد ٻٽيا،

ڪيا حال باليءَ لئي شاهڻ نماڻا،

وڃائي عقل هوش وينا سياڻا.

چڙهي ڏاگهہ مومل پئي سسئي ڪشالي،

ٻڏي سير سهڻي، ٿي لهرن حوالي،

ڪيا عشق هاجا مئا راڄ راڻا،

وڃائي عقل هوش وينا سياڻا.

چنيسر ۽ ليلان ٻئي سور سارو،

تماچي ويو ٿي مڇيرو مڇارو،

اسان پڻ عباسڻ پرينءَ در وڪاڻا،

وڃائي عقل هوش وينا سياڻا.

تون نيڻن جا نہ هڻ نشتر

تنهنجونِ ديدون يار دوناليون هن

عشق جا ڦٽ اندر ۾ هن

گھاوَ ڪري ويا دل ۾ گھر

تنهنجون ديدون يار دوناليون هن

اکڙيون تنهنجون هن البيليون

نينهن لڳي ويو پهرين نظر

تنهنجون ديدون يار دوناليون هن

عشق جو پنڌ ڏکيو آهي

عشق عباسڻ آهي امر

تنهنجون ديدون يار دوناليون هن

طُورَ تي جڻ نُور جون لاٽون ٻَريون،
منهنجو پرين آهي ائين.

ميـــر نـــازڻ ســـپ مـــڏي،
تختُ ۽ تــــوُنــــري تــــڏي،
ســـونـــهـــن تـــي گـــهـــوري ڇڏي،
عشق ۾ دلڙيون تيون ڪي ٿي چريون.
منهنجو پرين آهي ائين.

جيءَ زلـــيـــخا جو جُهـــريـــو،
هـــانـــوُ هـــو ڪـــنـــهـــنـــجو هُريـــو،
جڻ تـــہ پـــيـــلـــو ڪـــو ٻُريـــو،
يوسف ڏسي هٿڙن مٿان هليون ڇُريون.
منهنجو پرين آهي ائين.

اڪـــڙيـــون عـــبـــاســـڻ جون اڙيـــون،
جيءَ ڪـــنـــهـــنـــجي ســـان جڙيـــون،
اڄ تـــہ گـــهـــاريـــون ڪـــي گـــهـــڙيـــون،
عشق جون ڳالهيون وڏيون آهن ڳريون.
منهنجو پرين آهي ائين.

اسماعيل ڪاتيءَ جنهن نہ ڪنو
سا ڪاتي حسين کي ڪيئن ڪهندي
ڳول ڳجهو اسرار هي ڳول

ڪنهن هو ڪنهن تي ڪات هلايو
جنت مان ڪيئن! دنبو آيو
هوڏي ڪُسي ويو سارو ڪهول
ڳول ڳجهو اسرار هي ڳول

روهن تي آ، ڪوهن تي آ
دوهن تي ۽ نوحن تي آ
اڄ يي ماتم جو ماحول
ڳول ڳجهو اسرار هي ڳول

صديون گذريون سال ڪي گذريا
حال هي جڻ ناتال ڪي گذريا
ڳالهہ عباسڻ تول پتول
ڳول ڳجهو اسرار هي ڳول

تنهنجي نيڻن منجهہ نهاري،
چڙهيا آهيون چوٽ نظاري.

عشق جون راڙيون راڳي رڙڪا،
ٻيلي ۾ جڻ باهيون پڙڪا.
عشق چڏيا هن ٻارڻ ٻاري،
چڙهيا آهيون چوٽ نظاري.

عشق جا رستا رند اٽانگا،
پانديئڙن جا پند اٽانگا.
ڏونگر، صحرا سڀ اڪاري،
چڙهيا آهيون چوٽ نظاري

ڪنهن طُور وجي هو نور ڏٺو،
مون يار هتي ڀرپور ڏٺو.
يار عباسڻ نينهن نياري،
چڙهيا آهيون چوٽ نظاري.

غـزل

وري ٻَالھہ ڳُڻ جي تا ٻَائن تڙَن تي،
وڏي ويڙھہ تيندي دنگن ۾ دڙن تي.
صدائون سِرن جون ھوائن ۾ آھن،
وري اڄ گھڙولي تا ٻَائن گھڙن تي.
مچي ويندي بيگھي، تنتي وينديون ڪڙيون،
وري ھو جمالا پٽن ۾ پِڙَن تي.
وري تيندو مڪلي مياٽيءَ تي ماھو،
وري موج مستي چنگن تي، چڙن تي.
عباسڻ ھي لچڪي وَيندا لوھہ سارا،
اِجھو ماڙ مارا تي ڪلفن ڪڙن تي.

ڪيا رَند ريتا اسان ڪالهہ جيڪي،
سي ڪِن تا اسان جي پندن جون پڇائون.
وري سنڌ تي ڪو ڏکيو وقت آيو،
هندين ماڳين ٻُڌجن سرن جون صدائون.
وري گهل.چڙهڻ جي تي پا پور ٻڌجي.
وري پاڪڙا ڪالهہ وَهتن وِڏائون،
ڪي جبلن ۾ ڪن ڦاڙ جوڳي تا ٻُڌجن.
نہ ڪي تن ڪي مرليون نہ بگريون بلائون،
اُهي نانگ نيلا تليهر وسيهر.
وِڄهي وات پنهنجي سي رڙڪي ڇڏيائون.

هي بارود بڻبا تڏا ساهہ پنهنجا،
تڏا ڪونہ ٿيندا هي آڙاهہ پنهنجا.
ڏئي ساهہ سڪ عشق الفت پچاريم،
بهرحال رکيا هي ويساهہ پنهنجا.
ٻُلر، ٻوهہ، لوڙڪ، ڪتونيا ۽ ڪونيٽ،
ڏئي سر بچايون گسن گاهہ پنهنجا.
اسان جي آ هر شيءِ ۽ هر انچ پنهنجو،
هي درياهہ، ڪڙيا، ڪسيون واهہ پنهنجا.
لوا، ڪرڙ، ڪنديون، ٻٻر، ٻير، ٻيريون،
ڪبڙ، ٻڙ ۽ باهڻ پٽن پاهہ پنهنجا.

اسان گھور توتان سڄڻ سو دفعاھون،
اسان قرب ۾ ھون ڪسڻ وارا ماٺھو.
اسان پيار جا يار ھيراڪ پيارا،
اسان نينھن ۾ ھون نچڻ وارا ماٺھو
اسان جي اندر ۾ تہ ڪورا پرن تا،
اسان ھون پَچڻ ۾ پَچڻ وارا ماٺھو.
اسان ھون قلندر، ڪونھي غير ڪنھن لئِہ،
دعا دشمن ڪي ڪرڻ وارا ماٺھو.
عباسڻ پرين شال پرتل ھجن سي،
اسان ڪون ڪنھن سان رُسڻ وارا ماٺھو.

مند ملڻ جي موٽي يار،
هيل ٻه اٽيا اٽيا وار.
اکڙين ۾ ڀي پاڻي ڪونهي،
نيڻ سڪي ويا سيئي نار.
دل جي ڪنائي تار چڙي آ،
پنڌ پڇائي تنهنجا پار.
ڪنول من جا ويا ڪومائي،
ڦوڳ ڦُٽا ڪاٽي نه ڦولار
اڄ ڀي نظرون پو رب پاسي،
نيٺ ته وسندي بُوند بهار.

آءُ پرين تون قرب ڪري،
ڪڪرن جا ڏيانءِ جهول پري.
پورب لاٿون لاٿيون هن،
پِٿَ پِٿَ تي ٿو چنگ چري.
تَنهنجي اچڻ جي رستن تي،
منهنجي دل جو تيل ٻري.
ديپڪ راڳ ڪو ڳائي ٿو،
سائل چڻ سِرُ گهري.
گهاءُ عباسڻ گهرو آ،
هرڪو پنهنجي ڏيهه وري.

سنڌ آ اڄ اشارا اشارا،
رڳو رت جي ڌارا ڪنڌيون هي ڪنارا.
اسان جا هتي هن پٿر پير چارا،
مياڻيون هي مڪڙيون مڏيون موهہ مارا.
چلر چٽ نہ هتڙي، نہ موريون، نہ ڏنيڙا،
نہ گهانگهٽ، نہ گوجون گهنگهر تيا گذارا.
مُهاڻن جا منچر مٿان لاش لڙڪن،
ڏڪايل ڏڄهايل پڌر پٽ هي سارا.
ڪنارن ساڻ ڪٺيون نہ گندرن جون گنديون،
اُباٽيل اُباٽيل نظر ۾ نظارا.
نہ ڪي چيٽ آيا، نہ سرهون ڦلاريون،
عباسڻ ڪڏهن نيڻ ورندا تہ وارا.

وِڏي ديد ڪيڏي تو پڏرن پٽن تي،
وري لوڻ پرڪين تو منهنجي ڦٽن تي.
وَڏين تو تون چِپرا ٿو منهنجي چمن ڏي،
چڙهن چڻ تہ ڪوليون ٿيون منهنجي بدن تي.
نئين رنگ ڍنگ سان قهر تون ڪرين ٿو،
پَلوَ پاند توسان دنگن تي دڙن تي.
وري گهوٽ گهوڙن، چڙهيا هن سويرا،
وڏو ٿيندو دنگل پِٽن تي پِڙَن تي.
وري ٿيندي توسان ڪڏهن هڪ هڪاٽي،
تکي تاڙ منهنجي آ گهاتن گهٽن تي.

وري مـــون كـــي شـــربـــت تـــا پـــاڙا لـــڳن،
وري ڏَٿَ پَٽـــن تـــــي ٿـــــا ڏاڙا لـــــڳن.
وري رات ريـــتـــي كـــا بـــرســـات پـــئـــي آ،
كـــمـــيـــن جا پـــيـــرا ٿـــا پَٽَ تـــي لـــڳن.
كـــهـــاڙيـــن تـــي كـــهـــڙيـــون مـــيـــارون ڏجن،
اســـان جـــون تـــه پـــاڙون هـــي ڳَنَ ٿـــا ودِن.
ڏســـون ٿـــا تـــه جڳ ســـارو جاڳي پـــيـــو،
مـــگـــر نـــيـــڻ تـــنـــهـــنـــجا نـــنـــڊاكـــا لـــڳن.
نـــئـــيـن ســـج نـــوان ســـور ســـرجي پـــيـــا،
پـــڌيـــون كـــونـــه پـــنـــيـــون پـــراڻـــن ڦـــٽـــن.

ميگهه ملهارون اوتر ٿر تي،
بادل برسن پوڏيسر تي.
ڪڪر هوا ۾ ڏيلون ڏٻ تي،
سانءِ تري جيئن منڇر تي.
اوهيڙن جون اوڪون موڪون،
موتين ڇڻ ڇڻ گهر گهر تي،
چوڏس چوڏس آ گم آگم،
چوٽي چوٽي اوپر تي.
پِٽ پِٽ چوٽي مور ٿهوڪون،
اڪ آ ان جي اوتر تبي.
واءُ وڏيءَ تي واريءَ جهومر،
ڪنوڻ ڪنوي ٿي گوڙ اتر تي.
ڦوڳ نچي ٿو ڪونيت جهومي،
چوهو وائي وَرَ وَرَ تي.
گهنگهور گهٽا مهراڻي تي،
۽ ڪنوٽين ڪجڪا ڪائر تي.

وري اڄ ڏسون ٿا ڪي گهوڙا گهٽن ٿي،
وري لاش تڙپن پيا ٿا پٽن تي.
پوي شڪ ٿو ڪونڌر وري ڪاٽ ٿيندا،
نوازش ڏسون ٿا هي پانن پٽن تي.
اها وَٽُ مهانگي ملي ڪنهن کي پاڳين،
رکيل هيج هوندو نه آهي هٽن تي.
ٻڌيا يار رُتبن جا صاحب اهي هن،
لکيل جن جا نالا نه آهن وٽن تي.
نوان مَٽَ مڏ جا عباسڻ ٿو اُپٽي،
متارن جون پِيهون وري مَڏَ مٽن تي.

وري اڄ چون ٿا تہ مند ڪا متي آ
وري اڄ ڪا موڪيءَ پُراڻي پَٽي آ
متارن جون آهن بنيءَ وٽ ڀِيڙون
وري تن جي چپَ تي مَٿيءَ تي مَٿي آ
چون ٿا تہ جيڪي بہ پي ويا سي جي ويا
پين جو جيئڻ تيو اتي تي چَٽي آ
تڏهن هن دنيا جون اکيون مسَ پٽيون هن
اسان رات ڪاري اکين تي ڪٽي آ
وري اڄ هي ڌرتي ڏُڏي وئي لڏي وئي
وري لوڙهہ اڄ ڪنهن ڳلهنگ جي ڳٽي آ
ڪئي ڪالهہ دشمن سان ڪنهن هڪ هڪاٽي
اسان جنگ عباسڻ لهو ڏئي ڪٽي آ.

خواب لڌو مون راتِ لطيف،
پرهه ڦٽي پرڀات لطيف.
پيٽ ٻسنڌوءَ مان ريٽ اڏاڻي،
رتِ جي هِبٽي ٻرسات لطيف.
واءُ اتر کان ڏاڍو اپڙيو،
چوڏس هئي هيهات لطيف.
سنڌ سان سيد ڪنهن ٻہ نہ ٻولي،
ٻاهہ سواءِ ٻي بات لطيف.
وانديون وسنديون برپٽ ٻُٽ ٿيا،
هاءِ هاءِ ڇا حالات لطيف.
جاڏي ڪاڏي اونده ازلي،
ظالم ڪئي ظلمات لطيف.
نازڪ ناريءَ کي ڪَنهن،
ڪُک ۾ ٽوڪيو ڪات لطيف.

عُمرا قيد ڪٽي تو هتي تر جي جائي،
نہ مان هوند جائي نہ لوئي لجائي.
ڏسي مون اڪيلي ڪنيون ڪوهہ تان تو،
وئي ڪوٽ ڪڙجي هيءَ جارن جي جائي.
پري ماڳ ماروں پري تاڪ تر جو،
سندي لج لوئي مون روئي پسائي.
ڏسون ڪير اڄ تو هي ميدان ماري،
عمرڪوٽ جو تون تہ مان تر جي جائي.
اِها لج جي لوئي اَباڻن آ اوڍي،
عباسڻ اِها آ پَلُرَ ۾ پسائي.

گـڏيون ڪـونـہ گس ۾ ڪـي ڪـونـڌن قطارون،
نـہ تـنـبـيـون تـرارون، نـہ قـهـري ڪَـتـارون.
مُڙيـون ڪـونـہ هـيـڏي مَيَن جون مَهـارون،
نہ ڪـي جَهنگ جهونگارن نہ ڪـي تڙ تنوارون.
رڳو روج راڙو رڳو اوچنـگـارون،
نہ ڪـي خيـرَ خبرون، نـہ ڪـي چاهہ چارون.
خزائـون نـہ بـدلـيـون، نـہ آيـون بَهـارون،
اُجايـل اُجايـل هـي نـظـرون نـهـارون.
پـيـل قـيـد پـيجري پـڪـي ۽ پـچارون،
اسـان ڪـي عـبـاسڻ سـدا سـنـڌ سـارون.

وري تـــوڏ تـــاســـا تـــو تـــڙهه تـــان تـــڙيـــا،
وري ڪـــان قـــهـــري تـــو جنـــد ۾ جڙيـــا.
اســـان جو مـــســـلـــســـل ســـفـــر آ پـــريـــن،
لـــڪـــين چنـــڊ چڙهـــيـــا ۽ لـــڪـــين ســـج لـــڙيـــا.
چون تـــا تـــہ تـــر تـــي وُنـــو مـــيـــنـــهـــن آ،
هُيـــا منـــهـــنـــجي ڳل تـــان هـــي ڳوڙهـــا ڳڙيـــا.
اســـان پـــارتـــن ڪـــي اُڪـــاري ڇڏيـــو،
پـــيـــا ســـام جيـــڪـــي بـــہ اوڪـــيءَ اڙيـــا.

ڀونءَ ڀلاري ٻاڳ نرالا،
سرنهن سُرها ساڳ نرالا،
چوني چوني چند قطارون،
چوڙيلن جا چاڳ نرالا.
انگيون انگيٿون اندلت جهڙيون،
کهنبن جا ڪتراڳ نزالا.
راڳي داڳي ورن نئون آ،
ويراڳين ويراڳ نرالا.
اکڙيون اکڙيون ميگهه ملهارون،
وار اُهي چُڙواڳ نرالا.

حياتي ڳجهارت جيان پو پرولي،
ملي ڏاج ۾ آ ڏکن جي ته ڏولي.
صديون سال گذريا انگين ها اگهاڙا،
نه پوتي پرت جي، نه ڪا چاهه چولي.
اسان جي اکين ۾ آ بارود پريل،
بڻي بم بندوقون، جا ٻولي مون ٻولي.
تيبا راج راڻا وجي قيد ڪاتي،
بڻي پت جي راڻي، جا گولن جي گولي.

حوصلي ۽ جوش جذبي سان هلو،
فاصلا ۽ پنڌ هي ويندا ڪُٽي.
علم جون ۽ عقل جون ڏياتيون ڪٽو،
ظلم جا زنجير سڀ ويندا ٽٽي.
سنڌ جي دردن سندو دارون ڪريو،
هي پراڻا زخم هن ويندا ڇُٽي.
ڏاڍلي هڻ سنڌ جي درياهه لئي،
رَتُ وَهندو گهورَ ٿيندي هر گِهٽي.
ڪُونڌرن جا ڪَنڌَ هيّ پوندا قبول،
ٿيندي آجي سنڌ ماتر جي مٽي.

ڏٺي لال منهنجي جڏهن تو لنگوٽي،
ته سمجهي وڃين ها ته ايندو نه موٽي.
حياتي نه آهي ڪا ٻُهڻَ جي پروٽي،
جياپو آ جاڏي هماليي جي چوٽي.
سنڌو جو سڪي ويو قيامت نه آئي!
ڦڪيا ڪنهن نه ڦوٽا نه ڪنگريءَ ڪلوٽي.
سبي ساهه ساڻ سنڌ، مون آ ڇڏي جڻ،
ورائي وَ روٽي هي اکرن جي اوٽي.
ڪَڪَرَ ڪالهه لاٽيون پٽين لال لاٽون،
هي مينهن آ مُڏائتو ڪنوڻ ناهه ڪوٽي.

نانگن سا آ منهنجو ناتو،
سمجهيو مونکي آهي چا تو.
موٽڻ مون لاءِ آهي مِٺو،
پُرجهي پير مان پٽ ۾ پاتو.
ڪار ڪندين تون مون سان کهڙي،
جائي ڇم ڪان مون آ جاتو.
منهنجي اک ۾ ڪاريهر ڏس،
ڪجهه ڪرڻ لاءِ آهيان آتو.
منهنجي هٿ ۾ لوڙهه ڏسي پو،
پولين تڏهين تون ٿو پاتو.
مان ته چوان ٿو سنڌ ڇڏي وڃ،
تنهنجي پيءُ جو ناهي کاتو.
ورنه خنجر جي ڌار ڏسي ڇڏ،
روهيءَ تي مون رات آ لاتو.

چنڊ ڪان وڌ آ تنهنجو چهرو،
پهرين گُهور جو گهايل آهيان.
تنهنجي قرب خلوص جو قيدي،
تنهنجي ڏانوڻ ڏايل آهيان.
هيڏيءَ دنيا منجهه اڪيلو،
ميلي منجهه وڃايل آهيان.
سمنڊ دنيا جا هڪڙي سُرڪي،
ازلي ڄڻ ته اڃايل آهيان.
جنهن جي در تي جهول جهليوتم،
تنهن جي پورَ پچاڙيل آهيان.
جنهن جي ديد لاءِ اِتنو تانگهي،
ان جي سڪ سڪايل آهيان.
گيت غزل آ تنهنجي نالي،
تنهنجي لونءَ لتاڙيل آهيان.
جن جو ناهه ڪنارو ڪوئي،
تن جو سيرو ساحل آهيان.

ماري تنهنجو تو سوداءُ،
يار هلي تون هاڻي آءُ،
مون وٽ پيرون لال ليار،
ڏارن موڙي ڏيٺلهون ڪاءُ.
ڪيڏي تنهنجي سونهن آ منڙا،
ڪيڏو تنهنجو جيءَ جڙاءُ.
ميخاني تي ماڪ نه پئي آ،
گهٽ گهٽ گهٽڪو چڙ ڪو گهاءُ.
ڏينهن تو ڏاڍا لاتا سائين،
اچ اسان سان ڪر پرچاءُ.

-١

وري آهـــي روهـــن ۽ ڪـــوهـــن تـــي مـــاتم،
وري ڪـــونـــج وڇڙي ولـــر ڪـــان وڳر ڪـــان.
گـــلـــن تـــي ٽـــا ڏســـجن ڦـــڙا مـــاڪ جا اڄ،
وڇوڙي جا مـــاريـــل رنـــا ڏڪ ڏمـــر ڪـــان.
وڏي ويـــد ڪـــئـــي آ وڏي جاڙ ڪـــئـــي آ،
هـــئـــي ڪـــالـــهہ اُپـــڙي جا آنـــدي اتـــر ڪـــان.
وري ٿـــر تـــي ڪـــلـــهہ ڪـــا اَبرَ اوڪ ڪـــئـــي آ،
نٿـــو ســـاهـــہ پـــلـــجي پَٽـــن جي پـــلـــر ڪـــان.
ڏٺـــم چيـــج مـــارن جو چيـــڏڪ پِٽـــن تـــي،
وري ڪـــالـــهہ مـــوتـــين جي ڇڻ ڇڻ ڇَمـــر ڪـــان.

اسان پيار ۾ آهيون پختا پڪا
اسان جي سڄڻ سان سنگت آ سچي
اسان جي اندر ۾ خزانا لڪل
ڪئي سون ڪڍهن ڪان ڪنهنجي ڪچي
اسان ڪونہ ڪنهن جو ڪنيو رنج آ
وياسُون بڻيءَ جيئن پيارا پچي
وري ڪو تماچي تہ ايندو ڪڍهن
وري ويندو ڪينجهر تي ميڙو مچي
اسان هُون عباسڻ سمونڊن جيان
اسان ~~ڪي~~ آصي دلبر نيايو نچي.

ڪروڙن لکن ۽ هزارن ۾ سهڻو،
خدا جي خدائي نظارن ۾ سهڻو.
ڪتابن نصابن ۾ تعريف لائق،
حَسينن جي اڻ ڳُڻ قطارن ۾ سهڻو.
نہ حُورون، نہ غلمان جنهن جي مقابل،
خوابن خيالن خمارن ۾ سهڻو.
مڃي جڳ سڄو منهنجي محبوب کي ٿو،
سڄي عرش جي آستارن ۾ سهڻو.
عباسڻ تي بيشڪ عنايت وڏي آ،
پرين سيني آرن ۽ پارن ۾ سهڻو.

مون کي تنهنجو پيار مليو آ،
ڏاڍو قرب قرار مليو آ.
ڏاڍا ڀاڳ ڀليرا آهن،
يارن جو کو يار مليو آ.
جڻ کا دنيا پاکر ۾ آ،
جڻ کو هيرن هار مليو آ.
مٽ مثال نہ تنهنجو کوئي،
اونهون کو اسرار مليو آ.
عشق ۾ يار عباسڻ مونکي،
اندر جو اظهار مليو آ.

تنهنجا آهن ٻر ٻول،
چڙ کي آهن رنگ رتول.
آهن پيرون پُسيون پاند،
چڙ کي هيرا موتي جهول.
چوڏس ڏاڍو ڪيس قهر آ،
جاڏي ڪاڏي چڙ پڙتول.
هرڪو ماڻهو تيان تيان،
ڏيهه سڄي ۾ آهي ڏول.
رنگ اُپاتيل آهن ماڻهو،
مُندل مُندل آ ماحول.

عُمر ساري رَتُ ۾ آ گذري اسان جي،
تڏهن هن دنيا جا هي سرجيا سويرا.
ڏناسون جڏهن ڳچ ڳچين جا اسان،
تڏهن سچ جا اج تا هي ڦڙڪن ڦريرا.
جڏهن سونهن سچ لاءِ ولاڙيون ڏنيون سون،
تڏهن يار جهر جهنگ هي ڳتڪن تا ڳيرا.
سَمُنَ ۾ امن سان متيا سات پنهنجا،
گهمن تا گسن تي اڙل هي وچيرا.
وڏيءَ ويڙهه کانپوءِ وجي پوءِ پينا،
کندا رهنمائي پتن تي هي پيرا.
دڙي دشمن جي وري دڦ تي ويندي،
اِجهو چاڻ پهتا ننديرا وڏيرا.

اسان تو اڳيان ڏاڍا ڪمزور آهيون،
پرين پيار جي تون سخاوت ڪندو ڪر.
نه ٿا سامهون چئي سگهون يار توکي،
اسان سان سڄڻ ڪا رعايت ڪندو ڪر.
اسان عشق تنهنجي ۾ ونگجي وياهون،
اسيرن جي اک جي شناخت ڪندو ڪر.
اسان تنهنجا آهيون ٻڌا يار پانها،
اسان ۾ نه پيارا تفاوت ڪندو ڪر.
عباسڻ اکيون واٽ تي هن وڇايون،
اسان وٽ اچڻ جي عنايت ڪندو ڪر.

چنڊ لڪي شرمائي ٿو
تنهنجي حسن جو آهي هُل
جڳ سڄي ۾ منهنجا جاني
تنهنجو ڪونهي ڪوئي مُلهه
مُشڪُ عَنبرُ تنهنجو پسينو
اکڙيون تنهنجو نيلَ ڪنولُ
پينو هرڪو پنج ڪٽيءَ جو
ڪونهي سر جو ڪو سائل
تولئه سائين حاضر آ
منهنجي دل جو تاج محل.

مون کان مُور نہ وسرين ٿو،
مون وٽ منٿڙا ايندو ڪر.
توبن منهنجي ڪانہ سري،
پل پل ايندو ويندو ڪر.
پنهنجي گنج خدا جي مان،
سُرڪي مُرڪي ڏيندو ڪر.
تنهنجو وڇوڙو ماري ٿو،
پيرو ڪوتہ پريندو ڪر.
مان تہ پيارا تنهنجو هان،
تون بہ تہ منهنجو ٿيندو ڪر.

حُسن جي حملن جي زخمين سان متا،
بڻجي مرهم تون ملڻ ايندو تہ ڪر.
هي مريضِ عشق آ اي دلربا،
سُور سالن جا سٽڻ ايندو تہ ڪر.
حال چا آهن تيا منهنجا هتي،
ڪجهہ دلاسا تون ڏيڻ ايندو تہ ڪر.
منهنجي دل جا تا زخم گهرا تين،
پيار جون پٽيون رکڻ ايندو تہ ڪر.
دلربا ساٿيهہ وانگي ياد تون،
يار پيرو ڪو پرڻ ايندو تہ ڪر.

اسان يار توسان نڀائڻ سگهيو آ،
اسان سان مگر تو نڀائڻ سگهيو آ.
اسان کي سڄڻ تون سدا ياد آهين،
اسان کي پرين تو ڀلائڻ سگهيو آ.
ڏکايل هي دلڙي آ ويتر پرين تون،
ڏکيءَ دل کي ڏاڍو ڏکائڻ سگهيو آ.
هلي آءُ هاڻي ڇڏي رنج رُسامون،
اسان تخت دل جو سجائڻ سگهيو آ.
اچي مل عباسڻ سان منهنجا مٺا تون،
ستايل کي ڇو تو ستائڻ سگهيو آ.

عشق جي اظهار تي بندش نہ هڻ،
سونهن جي سنسار تي بندش نہ هڻ.
ڏي چڏي هو واس ٿورو پل وڻن،
پوپٽن جي پيار تي بندش نہ هڻ.
قيد مونکي ڪر پلي پيارا مگر،
ديد ۽ ديدار تي بندش نہ هڻ.
راڳ ۽ ويراڳ هي قائم هجي،
ساز ۽ سُر تار تي بندش نہ هڻ.
واٽ ويندن جا نہ رستا روڪ تون،
هن عباسڻ يار تي بندش نہ هڻ.

هوا اڄ گھلي ٿي هنئين نار ترجي،
اباڻي طرف جي اگوندر اتر جي،
پئي ڪونه پاڻي ٿي شاهي محل جو،
هي تاسي ترڻ جي پياسي پلر جي.
وري شال چيلن سندي چانگ چاريان،
ٻڌان ٻيڪ هيڪر اباڻي ٻڪر جي.
ڪڏي چڏ اسان کي عمر ڪوٽ مان اڄ،
عمر آهه وڙهندءِ اسان جي اندر جي.
وري ڪالهه پيرون پپون ياد آيا،
لڳي توڻ تن کي وڳر جي ولر جي.

پارا پارا آهي پوهه،
ڪونه تڪيان ٿو ڪنهنجو توهه،
دم دم پنهنجو ماٺ نه آ،
نيٺ ته لچڪي ويندا لوهه.
موت چڪي آ توڪي آندو،
گهر شڪاريءَ آئي ڳوهه.
جبل جاڏو ناهي آڏو،
ڪوهه به ٿيندو هڪڙو ڪوهه.
آتيون راتيون ڪُن ڪُن ڪاتيون،
واهه مَهِي ڙي تنهنجا موهه.

هنج اڏاڻا ٿا وڃن،
ڏيئا اُجهاڻا ٿا وڃن.
گهنر پکي خالي ڪري،
نرمل نماڻا ٿا وڃن.
مڌ پيئڻ موڪيءَ وٽان،
پانڌي پراڻا ٿا وڃن.
سُور ساندي سنڌ جا،
سڀ سياڻا ٿا وڃن.
راڄ رُئاري اڄ عباسڻ،
راڄ راڻا ٿا وڃن.

پکي هي اڏاڻا تہ باقي ڇا رهندو؟
ڏيئا سڀ اجهاڻا تہ باقي ڇا رهندو؟
ستارا هي پونم جي راتيون نہ رهنديون،
نہ وسندي وٺاڻا تہ باقي ڇا رهندو؟
بهارون نہ رهنديون نہ درياءَ واديون،
نہ هي راڄ راڻا تہ باقي ڇا رهندو؟
خزان سونهن ٿيندي هي موکي متارا،
ويا سڀ سياڻا تہ باقي ڇا رهندو؟
گهمي ويو جي راڪاس اهڙو عباسڻ،
ٿيا پينگ پاڻا تہ باقي ڇا رهندو؟

نظم

مونکي پنهنجو پاڙي ڏي

حُورن جا پيغام تو آچين،
گلڙا تون گلفام تو آچين.
مان ته گهران تو پاڙي ڏي،
مون کي پنهنجو پاڙي ڏي.
ڏهرا ڏُهبرا دام تو آچين،
عرش عظيم جا بام تو آچين.
مان ته گهران تو پاڙي ڏي،
مون کي پنهنجو پاڙي ڏي.
سٽيا بسٽيا طعام تو آچين،
جنت جا تون جام تو آچين.
مان ته گهران تو پاڙي ڏي،
مون کي پنهنجو پاڙي ڏي.
ايڏا تبون انعام تو آچين،
عيش وڏا آرام تو آچين.
مان ته گهران تو پاڙي ڏي،
مون کي پنهنجو پاڙي ڏي.

هي
سنڌو منهنجو درياهه،
سنڌ جو آهي ساهه پساهه،
ڪانهن ڪنڌين جو اتساهه،
چارن ڪارن جو ويساهه،
بند ڪيو ٿئي منهنجو ساهه،
ظالم تو سان ڪهڙو ناهه،
لا اِلٰه الا الله، لا اِلٰه الا الله.

تاريخي هي منهنجو حق آ،
چُهڙي وارو ٿنهنجو چڪ آ،
ڪونه پِٽو ڪو توکي نڪ آ،
تنهنجي منهن ۾ چائي پڪ آ،
توسان ورتِڙ آهه وِٺاهه،
ظالم تو سان ڪهڙو ناهه،
لا اِلٰه الا الله، لا اِلٰه الا الله.

چوڏس چارا مــــنــــهــــنـــجي هـــث ۾،
بــنــبدر ســـارا مــيــنـــهـــنـــجي هـــث ۾،
تـــيـــل وســـيـــلا مـــنـــهـــنـــجي هـــث ۾،
گـــيـــس ذريـــعـــا مـــنـــهـــنـــجي هـــث ۾،
مـــنـــهـــنـــجي مُث ۾ تـــنـــهـــنـــجو ســـاهـــ،
ظـــالـــم تـــو ســـان ڪـــهـــڙو نـــاهـــ،
لا الٰه الا الله، لا الٰه الا الله.

مــوڙ ڪــان نــڪـــري ڪـــاڏي ويـــنـــديـــن؟
مـــنـــهـــنـــجي نـــيـــت تـــ آوهـــ ايـــنـــديـــن،
جيـــڪـــي پـــوڪـــئـــين ســـوئـــي لـــٽـــنـــديـــن،
وت ۾ ســـت تـــون پـــنـــهـــنـــجو ڏســـنـــديـــن،
تـــون تـــ ڳجهـــن جو ٿـــيـــنـــديـــن ڳاهـــ
ظـــالـــم تـــو ســـان ڪـــهـــڙو نـــاهـــ
لا الٰه الا الله، لا الٰه الا الله.

ڪريو گلن جي ورڪا مقتل جي راهن سان،
ڪريو ڪڪريون ۽ پٿريون پاسي رستن تان،
جيل جي هر راهه ۽ رستي ڪي ٻهاريو يارو،
عطر لُبان مُشڪ عنبر هَاريو يارو،
جيجل سنڌ جا قيدي اڄ هتان لنگهندا،
هٿن ۾ بيڙيون پيد پيل پيرن ۾ هوندا،
لاهيو تالا مقتل جا دروازا کوليو،
اڏيون ٻه نيون، ڪاٺ ٻه نوان ڳوليو،
ورهين کان سنڌڙيءَ جو مقتل ويران هو،
ماٺ هو، خاموش هو، سنسان هو،
اڄ مقتل ۾ منڊل ٿيندو ڪارونق ٿيندي،
ورهين جي ويراني ۾ ڪا شادابي ايندي،
تون سمجهين ٿو اسان گرفتار ٿيا آهيون،
ڪارين ڪوٺين ۾ بند ۽ لاچار ٿيا آهيون،
جلاد اگر ڪاٺ سان توکي ڪُھڻ ايندو آ،
تہ اسان کي ٻه اڏيءَ تي ڪسڻ ايندو آ،
هن ڌرتيءَ سان ناتو جوڙي وينا آهيون،
سڀ رشتا ۽ ناتا توڙي وينا آهيون،
پلنگن تي پلجي سُوريءَ تي مري ويندا آهيون،
تاريخ سنڌ جو نئون هڪ باب لکي ويندا آهيون

سُندر سندر منهنجا سپنا،
ڪومل ڪومل چڻ تہ ڪلپنا.
جهرمت جهرمت اڀ جا تارا،
پونم چنڊ جا چوڏس چارا.
نيڻ ننڍڙا ڪا گل گلابي،
باڪن جهڙا ڳل شبابي.
مون ڪي ڪنهڙي ڏوهہ چڏي ويا،
ڪهڙيءَ آخر لوءِ لڏي ويا.
هٿ پاتوليءَ جا ڪٽجي ويا،
چڻ مورن جا رنگ وڄجي ويا.
اونداهيءَ ۾ ديپ اجهاڻا،
چڻ تہ فضا مان هنج اڏاڻا.
گيتن ڪان آواز رُسي ويو،
سوز گداز ڪنان ساز رسي ويو.
ڪُٽجن تا ڪنهن تاڻي ۾ هو،
پيڙيا هن ڪنهن گهاڻي ۾ هو.

شهيد ذوالفقار علي ڀٽو جي شهادت تي لکيل
هڪ دور جو پورو سفر

پوليس جي پهري اندر،
ڪنهن فوج جي گهيري اندر،
هڪ لاش سنڌ پهتو هيو،
ڪنهن رات جي پوئين پهر،

هو رات جو پوين پهر،
تاريخ جو ڪارو قهر،
هتڙيٰ اچي آهي ٿيو،
هڪ دور جو پورو سفر.

چڙ ڪاپِٽن جي ٻاک هو،
چڙ ڪا پرهه جي لاک هو،
هر ساهه جو ويساهه هو،
چڙ ڪا سوير ساک هو.

منصور چڙ ڦاهي چڙهيا،
سڪ سور جا آهن پڙهيا،
سُوري چڙهيا اهڙا سبق،
چڙ دوڳ ديڳَن ۾ ڪڙهيا.

ٻارڻ ڪي ٻاري ويا هليا،
جي موت ماري ويا هليا،
ڌرتي سندا ڪي ڏِڳُ هئا،
آڳُر اُجاري ويا هليا.

هُو ڪنڌ ڪپائي موٽيو،
سڀ ڪجهه مڃائي موٽيو،
هُو سر ڏئي ٿيو سرَخرو،
دُشمنَ ڪنبائي موٽيو.

شهيد بينظير ڀٽو جي شهادت تي لکيل
ٻئي دور جو پورو سفر

شام جي پوئين پهر،
خون ٿيو ڪيڏو قهر،
هٿ وري پورو ٿيو،
~~ٻئي~~ ٻئي دور جو ڪو سفر.

شام جو پويون پهر،
سنڌ تي ڪارو قهر،
روڄ رستا خون سڀ،
سوڳ ۾ جهر جهنگ شهر.

سنڌ ۾ پيو لاش آيو،
سنڌ ڄائي ٿي شهيد،
قوم جي نياڻي مٿان،
برق ڪيرائي پليد.

آدمي وڻ ٽڻ رنا،
ڏوٽجي سڀ ڏڻ رنا،
ساٿي هن سور تي،
ويڙها ۽ واهڻ رنا.

سنڌ مڪلي ۽ مياڻي،
سنڌ ڪيڏارو ڪهاڻي،
قوم تان قربان ٿي وئي،
سنڌ جي نينگر نياڻي.

قوم جي ويساهه ڪي گولي لڳي،
روڊ رستي راهه ڪي گولي لڳي،
بي قصور بي ڏوهه نياڻي،
سنڌ جي جڻ ساهه ڪي گولي لڳي.

سچ تي گولي هلي وئي،
خون جي هولي هلي وئي،
پاتڙن پارن وٽان جڻ،
پاتڙي پولي هلي وئي.

موت ڪي ماري هلي وئي،
اُپ ڪي ڏاري هلي وئي،
پيچرن پنڌن مٿان ڪا،
ساهه جڻ پاري هلي وئي.

موت ڪي هوءَ مات ڏئي،
ٿي امر تاريخ وئي؛
وارتا هيڏي وڏي،
پيرَ ڪنهن ڏاهي ڪئي.

تنوير عباسي

خاڪي شاهہ جي پل پرسان هڪ ماڻهو ڇا تنوير هيو،
الفت جي تحرير هيو، سچ سونهن سندي تصوير هيو.
روح سندس ٽر واريءَ جهڙو، موتئي تي جڻ ماڪ ڦڙا،
ٻول سندس ها ٻاٻيهي جيان، ٽر تي ٽڏڙا مينهن ڳڙا.
آٿت هو اورانين جو ۽ ڏنجهہَ ڏڪايل ڏيڍ هيو،
ڪِيس ڦهر جو قاتل هو ۽ ظلم اندر جو وڍ هيو.
ٽر تي گهنگهور گهٽا ڪا واهيرن جي واهر هو،
ڏيهہ سندو جڻ ڏيڍ هيو، جڻ اَيرن جي ڪا آڌر هو.
ڪوپو ڪلنگي دار هيو ۽ سنڌ جو نينهن نشان هيو.
ڪومل هو جڻ ڪوٽيءَ جهڙو، ڪارونجهر جي ڪوڪ هيو،
پيٽي پر هو پونءِ سنديءَ، ننگ جو جڻ ڪو نانءُ ٿيو.
پرهہ سِندو هو پنڇي هُو ۽ پٽ پٽ جي جڻ ٻاڪ هيو،
صوفي جڻ لاڪوفي هو، سونهن سونهاري ساک هيو.
سَرَ سَرَ جو هو سونچو هو ۽ گهر گهر جو گوگاءُ هيو،
ويرن جي جڻ ڪاتُ ڪکن جو، گهاتوءَ دل جو گهاءُ هيو.
سونهن ڪسي هيءَ ڌرتيءَ ڪان، آ قدرت ڏاڍو ڪيس ڪيو،
سنڌ جي وڻ وڻ جنهن لاءِ اڻ ڪٽ جڻ اوسيس ڪيو.
قدرت آهي عرض اسان جو، هي وَٽُ اسان کي واري ڏي،
تنوير اسان جي سنڌڙيءَ کي، ڪيئن ڪري پي جياري ڏي.

لولي

ٿيندين ڏيهن جو ڏاتار،
ٿيندين مانجهي مٽيا دار،
ٿيندين ڪوپو ڪلنگيدار،
ٿيندين دودي جي تلوار،
ٿي تون هاڻي کان هوشيار.
لولي توکي لولي پار.
بالڪ جڏهن ڳڀرو ٿيندين،
واهيرن جي واهر بڻبين،
اوکيءَ ۾ تون آڌر ٿيندين،
هاڻوءَ جي تون آڏو ايندين،

اوٽ اڙيــــــــــن جي تــــــــــون آڌار.
لـــــولـــي تـــوڪـــي لــــولـــي پـــار.
پـيــــج اوســـــنـــڌڙي پــيـــج جا نـــعـــرا،
جيــــئـــي جيـــئــــي ســنـــڌوءَ ڌارا،
گـــــونـــجي اُڀُ ۽ چنــــڊ ســــتــــارا،
اٿـــلـــن پـــٽـــلـــن ســـمـــنـــڊ ڪـــنـــارا،
چوڌس گـــــڙ گـــــڙ جي گـــونـــجار.
لـــولـــي تـــوڪـــي لـــولـــي پـــار.
لاڪـيـــون لاڪـيـــون بـــاڪـــون تـــنـــهـــنجون،
ســونــهـن ۽ سچ جون ســاڪــون تــنــهـنـجون،
ســرڪـــنــڊ آڪـــون ڌاڪـــون تـــنـــهـــنـجون،
چنــڊ ۽ ســـج جون ســـاڪـــون تـــنـــهـــنـجون،
جنــگـــجُو ٽـــيـــنـــديـــن تـــون جهـــونـــجهـــار.
لـــولـــي تـــوڪـــي لـــولـــي پـــار.
ڪـــيـــٽـــي ڪـــيـــٽـــي ڪـــاڇو تـــنـــهـــنـــجو،
پـــائـــر پـــب ۽ پـــاڇو تـــنـــهـــنـــجو،
پـــورب پـــچـم تـــاڇو تـــنـــهـــنـــجو،
چوڌس هُل هُلاچو تـــنـــهـــنـــجو،
ڏِٺَ پَٽَ تـــنـــهـــنـــجا ٽـــر وَلـــهـــار.
لـــولـــي تـــوڪـــي لـــولـــي پـــار.

اسان جي عشق جون ڳالهيون

(شاعري)

غلام عباس پنيرو

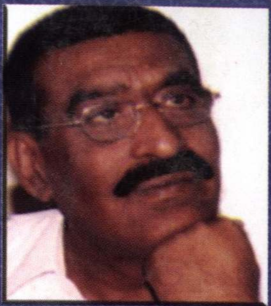

خيرپور جي صحافت جي حوالي سان غلام عباس پنيري جو نانءُ ڪنهن بہ تعارف جو محتاج نہ آهي. پنهنجي صحافتي زندگيءَ ۾ نوجوان صحافين کي اڳتي آڻڻ ۽ انهن جي تربيت ۾ سندس اهم ڪردار آهي. سنڌ جي قومپرست سياست سان بہ سندس اهم لاڳاپو رهيو آهي. ويجهي ماضيءَ ۾ پبلڪ سيفٽي ڪميشن خيرپور جي چيئرمين رهندڙ غلام عباس پنيري خيرپور ۾ هڪ متحرڪ سماجي زندگي گذاري آهي. شاعريءَ سان سندس پراڻو لاڳاپو آهي. ڌرتي ۽ ديس سندس شاعريءَ جا مک موضوع رهيا آهن. ويجهڙائيءَ ۾ غلام عباس پنيري ڪافي شاعري ڪئي آهي جيڪا مسلسل مختلف رسالن ۾ ڇپجندي بہ رهي آهي. هي ڪتاب انهيءَ ئي شاعريءَ جو مجموعو آهي جنهن شاعريءَ ۾ صوفيانہ رنگ ۽ ٻيا ڪيترا موضوع نمايان نظر اچن ٿا ۽ يقينن اها شاعري شاعرائي سفر سان لاڳاپو رکندڙ پڙهندڙن لاءِ هڪ املهہ تحفو ثابت ٿيندي.

قربان منگي

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ ”لُڙهندڙ نَسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندَڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڇُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪَندَڙُ، ياڙي، ڪائُو، ياجوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سيني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪٽي ڪمپيُوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنی e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پَڙهندڙ نَسل (پَنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعویٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بِہ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طَرَح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نَسُل وارا پَنَ بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. بين لفظن ۾ پَنَ کا خُصوصيِ ۽ تالي لڳل کِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَٻِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَن پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَن سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اڪرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران کِنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، جاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ جڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.
... ...
جئن جئن جاڙ وڏي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ چُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ چُپن ٿا؛
... ...
ڪالههَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن:
گيتَ بہِ جڻ گوريلا آهن........
... ...
هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڄڪلهہ جي پاڻ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ ”هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني آهي.

پَڻَ جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪجي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڄڪلهہ جي نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَڻَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن ڪي پڙهي سماجي حالتن ڪي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسُل جا پَنَ سيني ڪي چوِ، چالاءِ ۽ ڪيئن جهڙن سوالن ڪي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشش ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ ڪي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اٽتر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن ڪي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ ”منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)